

Учтив келнер.

Господин: — Да платим!
Келнер: — Господин има?
Господин: — Чашу пива и шест кифли.
Келнер: — Молим вас да другом приликом свратите прво код пекара, па тек онда да дођете на пиво.

*

Досетљив слуга.

У. — Зашто идеш чак до Теразија ради сира. Има и ближих а и бољих трговина.

У. — Прво, прошетам се добро. Друго, у кући не једу тај сир и мени све остане.

*

Из позоришта.

Редитељ: — Госпођице, примећујем да ви нисте променили своју хаљину, а трећи чин се дешава петнаест година после другог.

Глумица: — Па баш из тога разлога мислим да није потребно мењати тоалету. Како се може публика сетити какву сам хаљину имала пре петнаест година!? ...

*

Нови критичар.

Једном уреднику понуди се млад човек за сарадника, наглашавајући да би могао писати критике.

— Каква су ваша уметничка начела? — упита га уредник. — Најзад, зашта бисте се борили?

— Борио бих се за стан храну и одело! — одговори нови критичар.

*

Један јевтин пољубац.

Гђа Брун из Чикага права је америчанска лепотица, па није ни чудо што су многи облетали око ње. Један од најбогатијих трговаца из Чикага покушавао је да на сваки начин стекне њену наклоност. Једном се приликом толико ослободи, да је замоли „само“ за један пољубац.

— Никада! — ужасну се госпођа, али се није нашла увређена.

— Зар ни по коју цену? ... — запита заљубљени.

Чувши реч „цена“, предомишљала се мало, па онда рече:

— Па добро. Хтела сам и онако да поклоним једну своту којему добротворном друштву. Један мој пољубац стаје 500 долара.

— Добро! — одговори он, па оде да донесе новац.

Кроз четврт сата већ се вратио носећи банкноте у рукама, за које добије обећани пољубац.

Након пола сата налазио се исти господин код мужа лепе госпође и говорио:

— Пет стотина долара, што си ми их малочас позајмио, нису ми ипак били потребни, па пролазећи поред твоје куће, вратио сам их твојој жени.

Увече дошао је господин Брун кући, а кад га је његова жена дочекала, рече јој он:

— Томсон ти је предао 500 долара? ...

... Добро што је била иза његових леђа, па није могао видети како је пребледела! Није могла ни реч да изусти.

— Да, — продужи муж: — тај новац је он од мене позајмио, али му он после није требао, и он га је, пролазећи овуда, вратио теби. Зар није тако? ...

— Ах, да! ... — промуца лепа женица, оде к ормару, извади новац и предаде га своме мужу ...

Бр.

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Краљска улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број
1·— динар.

Поштарина плаћена.

Појединн број
1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе

Број 20. Београд, 20. V. 1922. Година I.

Ариго дел Феранте, један даровит, али раскалашан младић „новога доба“, коме је прва жеља да дође до новаца, како би могао бити елегантан као „аристократа“, баца се у вртлог живота, не бирајући средства. Исто је тако безобзиран у своме љубавном животу, у коме има све више успеха и искустава, док се најзад не пода једној грешној страсти према **оној која се не сме волети** што га одводи и ...

Она која се не сме волети

чувени је роман прослављеног талијанског писца **Гвида да Верона,** преведен је у безброј издања на све европске језике, и ми га почињемо доносити у овоме броју „Забавника“ обраћајући на њега пажњу наших читалаца.

У овоме броју, на 13. страни, расписујемо и наш други лутриски конкурс са неколико награда од којих је прва, у најсрећнијем случају, од 5000 динара у готову.

Она која се не сме волети.

Роман од Гвидо да Верона.

I.

Од првог до последњег дана свог живота Стеван дел Феранте доживео је само несреће. Свет је пун овакових мрачних жртава, које се полако пењу на Голготу и никад не подлежу под теретом свога крста.

Чим је проговорио, умрли су му и отац и мати, за време помора који је покосио многе животе. Неки човек узе га у своју кућу, да га васпита са својом децом. Ну то није било из милосрђа: Стеван је наследио једно имање, које му тај човек упропасти. То је он дознао доцније. Саветоваше га да поведе парницу, али не успе ништа. Био је он човек весео и благодаран, који није марио да мучи своје ближње, нити да се стрмоглави у море таксених марака. Учио је тешко, али је ипак учио; није знао за ситне зависти и крупне амбиције. Био је још од почетка вредан и скроман човек. Завршио је студије као хемичар, добио диплому, која га је принудила да буде без опредељене службе. Тако поче трговати и на тај начин претрпи губитке и банкротира.

Он је говорио о себи са апостолском резигнацијом: »Највећа ми је погрешка, што сам се уопште родио!«

И као раскош у свом сиромашном животу запамтио је само једну љубав, једну од оних тврдоглавих и меланхоличних љубави, које се понекад јављају у обичним душама.

Пре тога није познавао других жена, осим оних које се сретају по јавним кућама уочи празника; ну ипак је покушавао по неку пролазну љубавну везу са којом од љубазних служавки које украшавају својим шареним јелечићима прозоре четвртих спратова, или са којом окретном швалом, од оних које иду по улицама, вртећи се у априлским вечерима, кад липа почиње цветати.

Ну судбина, зла судбина, учинила је да једнога дана сретне ону која је попут вихора одмах продрла у само дно његовог мирног срца, и Стеван дел Феранте, са одлуком бојажљивих људи, ожени се њоме.

Била је из Сицилије и звала се Грација. Боја и мирис њене вреле земље остала је у њој, у њеним живим очима, у њеној страсној

женској природи, у дрхтавом гласу, у немирном духу.

Удовица неког архитекте без деце, без благослова божјег — и то јој свет није могао опростити. Говорили су да је била на позорницама »варијетеа« пре но што се удала, да је имала неку бурну парницу због неких неморалних ситница, али да се и та, иако бурна парница, завршила ничим, као и све остале, да је чак преживела отмицу и да су се нека господа, тамо доле, ужасно свађала због ње, борећи се немилосрдно новцем и оштрим оружјем.

Ови горди острвљани су међу нама последњи чувари каваљерске традиције: умеју се још борити, и то достојно, па ма то било и због жене која то не заслужује.

Грација је дакле била дивна, ћудљива, развратна: волела је раскош љубавне авантуре. Дала се једног вечера Стевану, кад јој се то прохтело — а то већ није било тешко — и Стеван се оженио њоме онога дана, кад је дошла да му саопшти, да ће бити последица.

Он је тада био чиновник и зарађивао врло лепо. Грација пак није имала ништа сем свога тела играчице, сем сјајне косе, нешто адиђара, који јој остадоше као успомена на авантуристичко време.

Имати поред себе човека, који ће се бринути о насушном хлебу, када се године већ ближе прецветању, кад оговарање постаје све јаче, а гуши страх самоће — све су то ствари, које лако убеђују једну дивну жену, да се уда за човека ни од каквог значаја. Уосталом, Грација није била рђава: онај младић, високи, плави, са очима пуним резигнације, са тужним гласом, — онај младић, који је волео тако преданом љубављу, успевао је понекад да пробуди у њој помешано осећање нежности и сажаљења.

Само једно: никако није могла остати му верном, што није била никад и никоме. Јер она је рођена да се свиђа, да ужива, да буде жељена и да греши. Недостајаше јој она мала снага одбијања, која даје вредност понеким обичним женама.

А Стеван је био од оних људи који не знају за храброст. Помирио се и са овом као и са осталим несрећама свога живота, скривајући своју огромну несрећу у по неком тихом уздаху.

У овом браку родише му се четворо деце. Да су била сва његова, ни сам се не би усудио заклети, али их је волео све истом љубављу и надену им имена: Арига, Луџза, Павле, и Ана-Лаура.

Међутим, женине ћуди, породични терет, неуспех у ситним спекулацијама, доведоше га дотле да није више имао ништа од својих уштеђевина. Стога, да би некако могао живети са својом Грацијом, која је правила скандале по целом суседству, и са оно четворо које је она изродила, спусти се још један степен ниже, повуче се у предграђе своје вароши, извеси фирму на улицу и отвори дућан.

Како је био познат с оптиком отпоче правити наочаре. Овај минијатурни и стрпљиви рад слагао се са његовом тихом нарављу и, пошто се био спустио до најнижег ступња, чинило му се, онако погнутом над својим сочивима, да најзад живи у миру.

Са децом, временом и неудобностима, поправи се и жена. Сасвим полако, радом и штедњом мала трговина отпоче напредовати. Деца су расла, лепа и снажна. Њихови гласови, игре, испуњаваху кућу. И онај човек, рођен у свима удобностима, носећи скоро племићско име, у оној скривеној беди осећао се попекад и срећним.

II.

Једног јутра, било је то маја месеца, улица се с једног до другог краја блистала од сунца. Господин Риоти, дебео, достојанствен, са наочарима на отеченом носу, са изгледом научника и весељака у исти мах, стаде на праг свог дућана да запали лулу, и, пошто је баш дан раније био на »Риголету« — представа је била за народ — то је између једног и другог дима, који га је обавијао у леп плавичаст облак, певуцкао:

»Где ли су сакрили?...

»Та рин-та... ран-та... рин-та... ран-та... та-ра!...«

Чекао је на неку јутарњу муштерију, којој би између магнезиумцитрата и каломела уметнуо неку фразу о декаденцији лирске италијанске уметности, потсетивши га на лепа времена знаменитих тенора и примадона, које су умеле да изведу многу високу ноту, која би натерала да се »и проклети Турчин најежи!« А говорио би још и о другоме: о медицини, политици, литератури... Он је био, на своју огромну несрећу, омрзнути апотекар, енциклопедиста који је знао од свега помало.

Како су дућани Риота и дел Феранта били један поред другог, шта више, позади излазили у једно двориште, то најстарији син оптичарев, мали Арио, прође туда са торбом на леђима, идући у школу.

»Где ли су је сакрили?...

»Где ли су је сакрили?...«

певуцкао је мирни апотекар.

— Добар дан, господине Риоти! — рече дечко са својим нежним гласићем, не изговарајући »р«.

— Гле, Риголето!... — узвикну расејани апотекар. И то му име остаде од тога дана по суседству.

Ариго је одиста био ваљан дечко: увек чист, учио је доста добро, био је услужан према свакоме, али му је сметала његова претерана дечја охолост, која се огледала у свима стварима његовог малог живота. У школи, на пример, — приватној школи којом је управљао неки свештеник — он се дружио само са дечацима из аристократских породица и, враћајући се у очев дућан, спомињао би их по њиховим именима грофова и маркиза, са таквом интимношћу, да је изгледало као да им је пријатељ. Сметало му је такође што се мора враћати кући пешице, праћен рђаво обученом служавком, док његове другове очекују лепа кола са грбовима. Прва погрешка у његовом васпитању била је што су дозволили да посећује тако-рећи племићску школу, уместо да га пошаљу са осталим ђацима у основну школу. Али добри дел Феранте у својој одећи дућанџије није могао заборавити дање порекло и припремаше своме првенцу бољу судбину. Мали Ариго обраћао је нарочиту пажњу на своју личност и одело, удешавао се већ као каква госпођица, изводио је читаве сцене да му дозволе да радним даном обуче празнични калут и изигравао пред свима голобрадог маркиза.

Био је бистар, гипке интелигенције и лукав, имао је замеран дар опажања и подражавања, говорио је са увереношћу искусног судије о овој или оној ствари: »О!... не изгледа ми нимало »шик!« — Научио је неколико француских речи и употребљаваше их врло радо. Критиковао је тоалете сестара, у школи је називао »мис« девојку која је долазила да га отпрати до куће, а да не би признао својим друговима — племићима, да је син оптичара, говорио је о своме оцу с гордошћу: »Он је професор оптике...« Са децом на своме двориштy играо се мало, а разговарао је с њима с нелагодношћу.

Ове господске навике ласкале су поносу родитеља, понајвише мајци, која је остала лакомисленом женом упркос својим зрелим годинама. Ариго је много личио на матер, имао је сјајне очи и нежна уста, понекад и врео акценат и страсне покрете. Али отац је желео, ништа мање, него да га види као адвоката, јер за све грађанске породице имати сина у суду у данашње време значи оно исто, што је некад значило имати сина свештеника или официра.

Апотекар Риоти, који је био противан мишљењу свога суседа, није тако мислио. Да је он имао сина, начинио би од њега научника или шпекуланта. Ну, природа му није била наклоњена: место сина у коме би се могао огледати, оставила је њему, удовцу, кћер, лепу и пуну кћер, којој је дао име Ерменгарда. Ипак, краткоће ради, звао је Евгенија, име које је имала и његова покојна жена. Овом ћерком, која је отприлике имала Аригове године, поносио се много Риоти и без престанка је хвалио суседима њене тихе и скромне особине.

Апотекар је био крупан и гојазан човек, свечано обучен, рђавих манира према онима који су били виши од њега, а »заштитник« онима које је сматрао нижима од себе. Имао је црвено лице, сјајно и грубих црта, а око лица кратку црну браду. Био је то човек, који је много читао и учио, читао и учио понајвише из новина, из подлистака, или из какве ретке књиге коју би купио на вашару.

Иако најмирнији човек на свету и ни најмање заљубљив, Риоти је највише волео крваве догађаје и самоубиства из љубави. Није било служавке, која се отровала содом, сулиматом или главицама шибица — чак и пре пет година — а да јој се он не би сећао имена и имена љубавника због кога се убила, куће, места и времена кад се све то збило. Није баш желео... али, да се нека којим случајем отровала због њега!... И злочини су га запосиљали, али у другом смислу: та дела изгледала су свирепо лепа његовом бојажљивом срцу! И о свему што преко дана прочита, ишао је увече да прича своме суседу. У почетку, кад је Стеван дел Феранте отворио дућан одмах до његове апотеке, господин Риоти отпоче да пређи нос и да гледа попреко суседа, »оног оптичара са лепом женом«, како га је називао. Али победивши прво неповерење и увидевши да Феранте није био човек са којим би могао поступати са висине као са осталим дућанџијама из те улице у предграђу, Риоти га заволи и постаде му пријатељ. Пријатељ на свој начин, разуме се: сплеткарош, арогантан и оговарало.

Стеван би га пуштао да говори. Скроман и измирен са судбином, као увек, трпео је што се један странац увукао у његову кућу, водио његове рачуне, говорио рђаво о његовој жени, ударао по неки шамар његовој деци, — и све то мира ради. Али Риоти, који је у ствари био добар човек, трпео је много што нема породице, било му је досадно и осећао је нодољиву жељу за господарењем.

Тако, мало по мало, кућа суседова постаде његовом кућом. Сваки час је улазио или кроз двориште или кроз дућан под ма каквим изговором. Понајвише због деце, која су много галамила, или би се тужио на газду. А у оном дворишту била је одиста страшна галама. Прави Дантеов пакао, као што га је он називао. Био је ту неки столар, па оштрач, затим мала штампарија и књиговезац увек полупијан, који је понекад певао на сав глас. Била је ту и вратарка, увек у покрету и са страховитим гласом, а на првом спрату чак и папагај, брбљивац који је звиждао све песме из суседства.

И поред свега тога благослова божјег била су ту још и деца оптичарева, која су трубила, звиждала, бацала се камењем и играла војника. Да хоће само да виде Евгенију, како је то девојче на свом месту...

— Ах, мој драги Стеване! Да бар умеш да васпитаваш децу?!... Првог ћеш начинити кицошем, други и обе девојчице постаће мангупи, јер се карактер види из детињства. На онда, много си их изгурао на овај свет! Четворо! Стари мој, то је раскош дозвољена само

великој господи... А и да не говоримо о томе да је госпођа Грација тип који ти може накачити још двоје!

И у својој кратској црној као гар бради додавао је кроз смех:

— Разуме се, кукавче сињи, да ти томе заиста ниси крив... Не бих се кладио ни за првог!...

Али му је ипак једно вече, из предострожности, изложио Малтасову теорију.

III.

Растао је леп и нежан. Онај надимак »Риголета« није му доликовао. Имао је два дивна црна ока, црна с дугим трепавицама, мало извијеним, које су бацале сенку на његов страстан и меланхоличан поглед. Под носом, помало орловским, бејаху уста изрезана најчистијим потезима, она црвена уста његове сицилијанске мајке, која су била чудан контраст са његовим кротким лицем. Око усана расла је већ лака сенка, а тамна коса покривала му у таласима чело.

Његово морнарско одело није имало никад ниједне мрље, ципеле нису никад биле ни прљаве ни изношене, изгледао је из друге породице, а не из оне из које су му брат и сестре. Слушао је као у екстази мајку, кад је свирала на цитри и певала. Највише је волео да седи сам, ћутећи и повучен у себе. Једном, на Божић, поклонише му виолину и неки старац, ту у истом дворишту, научи га да свира. Био је скроман, али је у понеким случајевима показивао страшну самовољу. Учио је добро. И око дванаесте године послаше га у гимназију.

За неколико месеци код њега се деси огромна промена: порасте, раскрупња се, скиде са себе женски изглед, који је чинио да личи на госпођицу, само му остадоше оне велике очи пуне сјаја и чуђења. Хтео је да учи музику и отац га задовољи под условом да не напусти школу; посао је ишао доста добро, тако да је могао плаћати учитеља музике три пут недељно.

Риоти је налазио да су све то непотребне ствари, јер ако је »Риголето« мислио да је неки Паганини, њему је сметало да му парају уши од јутра до мрака. Што се тиче његове Евгеније, она је учила да плете чарапе и да прави ћифте, што је вредело много више.

— Кад бих морао бирати између виолине »Риголетове« и цитре доне »Дисграције« изабрао бих папагаја са првог спрата! — рече једнога дана незадовољан.

Што се тиче Арига, природа га је обдарила чудним даром, који чини да из неких дубоких душа музика говори као права реч. Нагнувши над гудалом своју дивну младићску главу, изводио је на жицама све оно што има у себи несвесно, страно и дивље, све оно болесно и мрачно, што су оставили у њему његови далеки претци.

Мајка га је волела. Отац је полагао у њега бескрајне наде. Био је љубимац куће. Првенац коме се оставља огњиште са свим пепелом и жеравицом.

Ну, око петнаесте године промени карактер. Отпоче да се дружи са неком групом расколашних младића, отпоче намигивати на пиће, празнити чаше, научи се картати, посећивати јавне куће, прими у себе све страсти ноћних часова: о породици и школи није се више бринуо. Четири-пет рђавих другова, нека бестидница која му се даде из љубави, но неки талас вреле крви у његовим младићским жилама: ето, шта је требало, да од једног дечка на свом месту постане најгори младић, укочен и нагиздан, славећи се са својим раскошним машнама, са цигаретом у устима и цветом у рупици од капута. Ишао је лутајући улицама, пратећи мале раденице по вашарима, походио скривене кафанице, посећивао пивнице на угловима.

И тада у кући оптичаревој отпоче рат, кога је поштени отац водио са својим сином, да би га задржао педаљ по педаљ на оној низбрдици страсти из које се више не враћа.

Све се било заклело против мира овог малодушног човека, који мораде оседети од патње, а који никада ни за длаку није увредио ни живе душе. Ариго отпоче уносити у породицу ону своју мирну и ужасну вољу, која не уступаше ни пред каквим обзиром, како у малим тако у великим стварима његовог живота. Сад је већ баталио школу, долазио доцкан кући, лежао изјутра дуго у потсељи, уносио у домаће теорије неке болесне идеје о независности, које је усвојио за кафанским столом. Трошио би за неколико дана новац који му је био одређен за цео месец, па би онда скупљао, овде-онде, с лукавошћу, поверавајући се својој драгој мајци, која није умела никад ништа одрећи своме лепом дерану који је тако много личио на њу.

Једном се чак усудио да украде шаку сребра из кутије у очевој тезги. Кад су дознали за његову кривицу, подигне такову наклену дреку да би се одбранио, тако да га умало нису замолили да то опет учини. Уосталом, шта су му могли? Имао је већ осамнаест година. Играо је не толико из страсти колико из нужде!... Како да живи са оно мало пара, што му отац даје при крају сваког месеца? То му је највише за цигарете! А остало? Живот је све скупљи! Кад човек хоће да иде упоредо са другима, мора вазда држати руку у џепу... А ако је џеп празан? Онда се куша срећа. Има много њих којима је добро. Зашто, најзад, и он не би добио?...

Добити: купити лепу кутију за цигарете, штап са златном дршком, брилијантску иглу за машну, обући се изнова од главе до пете, поручити горњи капут »сако«, без поставе, са

дугим шавовима, као што има Ђијаното Фери, који нема ни пребијене паре, а живи као кнез: вечера пијући шампањац по сепареима са овом или оном куртизаном, а кад би држао банку у коцки никад не губи! Али да... њега жене издржавају!...

Добити!... Ићи у позориште свако вече, у фотељу, са белим грудима на кошуљи, а по средини рубин, као онај Ђијанотов... шетати колима по вароши, сести у ложу на тркама, јести ван куће, у ресторану, кад год му се прохте, и доћи Лилики са лепезом од нојевог перја или са прстеном, који јој њен стари обећава већ неколико месеци, а никако да га поклони!... Лилика, добра девојка!... Њега она ништа не стаје, а то је главно, јер тиме је постигао сан свих одраслих освајача: имати љубазницу, туђу, имати је из љубави, опходити се са њом равнодушно, снисходљиво, причати о њој пријатељима пушећи с досадом цигарету и срчући кафу.

— О, Боже, не тражи ми ништа сирота девојка, не плаћам ни кирију за собу, јер идем у њен стан... Али зна се већ, жене које ништа не стају... Треба ту увек цвећа, колача, шешир, с времена на време каква ситница, па излет!

Лилика, оставимо све остало на страну, лепа је девојка, пуна, доброг срца, која више воли да понекад легне у постељу у десет ма и сама него да зева у јавној кући до три. Имала је, као сталан извор, неког четрдесетогодишњег, жењеног господина, који је посећивао три пут недељно, тачан као сат, и седео би управо свега један сат... Није јој ни он много давао, али је имала право да каже да је издржава, и то један индустријалац. Ариго, иако није хтео да призна, био се помало опекао на њеној врелој кожи. Кад би имао новаца, давао би јој, она је то знала врло добро и волела га је у тој далекој нади.

Међутим, карте су ишле горе но икад. Враћао се кући сваке ноћи са мрачнијим расположењем но прошле ноћи и, будећи се изјутра, чуо би још увек у ушима проклети смех Ђијанотов, који је сав новац згртао.

С времена на време, требало је опет плаћати да би се сачувао кредит и покушала опет срећа. И, кад би сви извори били исцрпени, остајало је још једино храбро се обратити очевом џепу.

Добри дел Феранте оћелави, али је свеједнако плаћао, иако с муком, плаћао је један пут, други пут, трећи... и тако даље, у бесконачност, као сви очеви. Риоти, дознавши за ово, био је прави тиранин, саветујући гвоздену руку и херојска средства.

— Евгенија је женско, — говораше он — али код прве ствари коју би учинила како не треба, затворио бих је у манастир, као што је истина да се зовем Риоти! Уосталом, за њу се не бојим. У шеснаестој години има душу чисту као причешће. Вредна, марљива, са свечанством више школе, са дипломом курса веза... то ће бити права мати!

А сиромах дел Феранте гутао је горке залогаје. Минула је још година дана: прошла су времена Лилике, која је отишла у унутрашњост са неким богатим студентом, а Ариго јој је дуговао око педесет динара, које је узајмио једног дана, кад му је била крајња нужда.

Али друга је заузела њено место. Звала се Мерцедес и била је певачица у некој концертној кафани, црне косе као врана, врелих усана, коже у боји пудера.

Црна Мерцедес била је љубавница Ђијанотова и за неко време имађаше успеха, играјући у неком варијете-у, скупљајући свако вече у смрдљивој јами на ноћна весеља све кицоше најслабијег ума.

Затим су прекинули због неких батина, које он није штедео у понеким тренутцима и Ариго је затекао једне вечери у очајању, саму за столом, сузних очију, а пред њом је било пилеће крило упола оглодано и чаша пива готово празна.

Он је имао у џепу неких сто динара и поручи шампањер и туце остриге.

Уосталом, у срцу свих жена које болују од љубави, има један психолошки моменат, у коме, шта знам ја, остриге добро посута бибером, леп комплиментат, пољубац врелих усана, влажних усана, бачени новац... утиче на њих тако, да им цео живот почне изгледати ружичаст...

Тако је било и сад. Отишли су то вече кући, прљубљени једно уз друго, у колима са гуменим точковима, под звезданим небом...

Црна Мерцедес била је елегантна жена: због ње је требало више играти, па и губити више: биле су то велике невоље... После неколико месеци Ариго је морао поверити оцу дуг, неколико дугова, који укупно сачињаваху лепу и округлу сумицу. Сиромах, није имао. Разболе се. Узалуд вика, претње, трагедија! Узалуд је било мешати и мајку, која је увек имала на расположењу крокодилске сузе. Није имао... Јер, управо те године имађаше намеру да попуни радњу, сиромах стари Стеван!... Ариго га посаветова:

— Тражи остало од Риотиа!... Нека бар једном буде користан, кад може!

— Риоти... Добар је човек, не одричем... Али знаш и сам да је тврдица! Узалуд свака реч! Непотребно понижење!...

Ариго ће нато:

— Не зна се! Може се покушати! Тиче се зајма и можда ће се дати убедити, ако му се понуди добар интерес... Разуме се, ти нећеш, а све из поноса,... али, кад треба спасти сина, понос ваља бацити под ноге!

Дона Грација била је истог мишљења, те они толико навалише на њега да сиромах Стеван погну још више главу, позва Риотиа и замоли га,

Овај прсне у страшан смех. Смех тако громогласан, да га је све двориште чуло. Да он, он Риоти, плаћа макар и један хиљадити део дугова оне вуцибатине и мангупа!?... И смејао се, смејао да прсне. Интерес?... Та он није зеленаш!

Феранте се врати тихим кораком и оборене главе. Али ова се ствар тако допала апотекару, да је кроз један сат дошао оптичару, да му се мало подсмене... Али... нешто добро срце, а нешто тврдичлук, јер овакав човек није никад сасвим рђав ни сасвим добар, он је за оно дрско, безобразно дериште, Арига, које је било увек међу женама, увек за карташким столом, увек презадужено, а које је — иако је то њему досађивало — свирало као Бог, тако да би сви из куће одједном стали на прозоре, чим би оно дирнуло своју виолину... он је осећао за њега!...

Шта више, он је имао неке скривене намере што се тиче њега, али нико на свету није смео за то дознати, бар за сада не...

Него, највише га је мучила жеља, да већ једном уђе у ту кућу као деспот, као властелин, као добротвор. Најзад би он проговорио, он лично, с оним типом који никог не слуша и сви би намах осетили шта значи бити човек! Дао је новац, не ризикујући ништа. Јер, најзад, Стеван је поштен човек...

Ариго, притеран до зида, пристаде на све услове. Услови су били, да иде с породицом двадесет дана на село, и да се при повратку одрекне недостојног живота и потражи ма какву службу, коју би му нашао отац или очеви пријатељи, или он сам, Риоти, главом.

Ариго пристаде. Двадесет дана на селу одморио би нерве, душу и тело, и спаваће, најзад, на миру после толико непроспаваних ноћи у грозници због свирепе превртљивости карташке среће.

А увече, у полутами каквог балкона, међу мирисом цвећа и зеленила, свирао би страсно, заносно на својој виолини, мислећи, оних лепих ноћи, на слатка, ружичаста уста црне Мерцедес.

IV.

Дона Грација је паковала. Стеван, затворивши дућан, пушио је на лулу од морске пене, скупоцену и ретку ствар, коју је чувао за пушење после вечере. Луџза, друга кћи по рођењу, девојка од својих седамнаест година, са цртама лица мало грубим, али високог стаса, седела је под лампом завршавајући неки вез врло рђавог укуса.

Била је то лења девојка, мирна, бојала се зиме, волела да седи увек по угловима око ватре, волела вунене мараме, јер јој је увек било хладно на плећима; девојка, која је радо седела у кујни и гледала како ври у лонцима и материнским љуљала децу у повоју кад би почела да вичу.

Павле, млађи за годину дана од ње, који је пре неколико месеци почео посећивати неку радионицу да би научио очев занат, радио је на парчету дрвета пероресу, на некој кутији са украсима у дуборезу, — рад којим се занимао обично после јела. Био је то обичан дечак, кратко ошишане косе на округлој глави, мирне нарави, умерене природе.

Ана-Лаура, најмлађа, која је у то време имала десет година, била је горе с мајком и брбљала је без престанка, шалила се и турала нос и у ствари које се ње апсолутно не тичу.

Уђе Риоти ,коме би по вечери нос и образи пламтели, иако се трудио да једе мало, да се не би гојио. Луџза му одмах наспе чашу пенушавог вина, које би он полако пијуцкао, разговарајући више мање са јасним зевањем, с времена на време.

— Него, — прихвати Риоти — што се тиче Евгеније имао бих готово намеру... Ви идете на село, а овде је таква врућина, те бих вам је поверио, ако вам то не смета...

— Ти знаш, — зауста Стеван — знаш ти и сам да неће бити места.

— О Боже мој, — рече Риоти, — где су њих пет може их бити и шест! Да видимо; Аница може спавати с мамом, а кад се унесе један кревет у Луџзину собу, све ће се уредити... Него, ако је на сметњи, — додаде гордо — нисам ништа казао и хвала вам од срца!

— Што се мене тиче, — одговори као обично Стеван — ја остајем овде. Треба да се договориш са мојом женом...

Дона Грација није волела ону апотекареву девојчуру, дебелу, неосетљиву, без смисла, која би покренула седам пута језик и уста пре но што би реч изговорила. Риоти се намршти и у његовој кратној брада појави се мала бора — знак рђавог расположења.

— Нећу да тражим услуге ни од кога! — рече шиштећи. — Ако вам се не свиђа да поведете собом моју кћер, имам десет других пријатеља, којима ће то чинити част.

Стеван је често тврдоглаво ћутао, а то је много горе него рђав одговор. И сада је ћутао, и Риоти побесне:

— Уосталом, свеједно! Пријатељи се траже онда кад су потребни, а после до ђавола! Тако је у свету и не треба се томе чудити. Али треба да знаш да нисам мислио слати је о вашем трошку: ја бих платио свој део, јер не волим да дугујем никоме ништа!

И поред страшне алузије удесиште ствар као добри пријатељи и Евгенија оде на село са породицом дел Феранте.

Евгенија је била сасвим различита од оца, али је по спољашњости толико личила на њега, колико уопште може девојка од двадесет година личити на човека од педесет и три. Била је добродушна и проста. Имала је косу тамносмеђу, коју је чешљала са раздељком на средини главе, као ломбардиске дојкиње. Зубе је имала јаке и беле, кукове широке, руке

и ноге велике. Говорила је мало, смејала се много. Није се могла заситити љубавних романа, јер је прождираше страст читања. Већ од дужег времена у њеном скривеном срцу гајила је наклоност к Аригу, наклоност тиху и мирну, која попут поточића протиче без шума. Налазила је да је Ариго диван, елегантан, а највише га је волела због његових малера...

Око њега је био онај мирис страсти, који увек узнемирује девојке, утолико јаче уколико им је срце поштеније. Чула је да говоре о црној Мерцедес, име, које су Аригове сестре изговарале пргвенећи.

Она га можда никад не би заволела, да јој отац сам, из неког каприца, није сугерирао, неговао и натурио ову љубав. Увртео је себи у главу, да се његова кћи мора венчати са првенцем оптичаревим, и ништа га није могло отргнути од те намере, па ни уверење да ће његова кћи бити несретна. Био је од оних тврдоглавих људи, који пригрле неку мисао, и, уколико је мисао гора, утолико су они тврдоглавији.

Ариго међутим није обраћао на њу никакву пажњу. Био је приметио, нејасно осталом, као и сви у породици, куда циља апотекар, али са девојком је говорио ретко и увек са неким сажаљењем.

Сада, да би му брже прошло време на селу, удварао се некој маркизи. Али, можда даљина Мерцедес или летња топлота залигале су му крв ватром страсти, нарочито у тихим вечерима, кад би кроз отворен балкон допирао до његове постеље силан мирис ружичњака.

Његова соба је била одмах до собе у којој је спавала Евгенија са старијом сестром: слаба врата их раздвајаху и чуо се сваки шум.

Једне вечери, док је стајао на балкону пушећи цигарету пре сна и мислећи с тужном љубомором на Мерцедес, окренувши се, спази да кроз пукотине на вратима пробија светлост, пошто је у његовој соби није било, и зачу шум који су изазивале девојке, свлачећи се и брбљајући.

Иза врата зачу клепет папуча, или му се то учини, шушкање сукања, или му се и то учини... Не сети се више ко је тамо био, али је хтео да гледа и — погледа.

Једна сестра стајала је пред огледалом и чешљала се, друга мало нагнута над легеном, прала је руке. Биле су обе полунаге. Луџза у мидеру и краткој сукњици, која јој допираше једва до колена. Држала је руке издигнуте до потиљка, окрећући једном руком витицу, а другом забадајући укоснице. Он је видео округла рамена, која су се лепо сливала са телом над рубом плавичастог стезника и насмејано лице, које се огледало у огледалу са чешљем у зубима. Никад му његова рођена сестра није изгледала тако заносна.

А другу, он је видео с лица, са оближ мишицама замоченим у леген; она је изражавала на лицу задовољство од свеже воде на озноје̂ној врелој кожи. Имала је на себи само кошуљу, дневну кошуљу, исечену, не танку, али која је према светлости оцртавала све меке линије њеног тела. Видео је како светла вода млазевима тече низ њене пуне мишице, видео је расцветане груди, које дрхтаху при сваком покрету тела, видео је тврде брадавице како стрче, кад би се исправила, као жир под затегнутом кошуљом.

Нису се дуго удешавале: једна, прва, оде кревету: рукама откопча на леђима прсник и гаћице, рукама, мало срдита због тешкоће откопчавања, спусти стезник који је обухватао нежно богатство њеног тела и брижљиво поглади длановима кожу преко згужване кошуље. Затим пребаци преко главе ноћну кошуљу, дугу и затворену као тунику, спусти другу да склизне до ногу, седе на ивицу кревета и прекрсти ногу преко ноге, да скине ципеле, чарапе, затим, брзо због своје срамежљивости, завуче се под чаршав.

Али она над легеном волела је више да оклева. Замочи лице у воду, и кад га подиже онако влажно, засмеја се, проговори. Отпоче шетати по соби, бришући се. Њена кожа од трљања ланом добијаше живу боју. Сад ју је он потпуно видео у њеној краткој кошуљи, која јој не покриваше ни месната листове ни крупна колена. Видео је раскошан облик њеног тела пуног дрхтаја и кривина. Оде до тоалетног стола и напудрова мишице и врат. Зацелу није изгледала толико кокетна она мирна Евгенија! Прође још једном по соби, вукући чохане папуче, спусти завесу, рашири сукњу на наслон од столице, затим извуче чешаљ из косе и коса јој се расу низ плећа, у нереду. Њене власи нису биле дуге, али густе, и у оној светлости изгледаху црне. Онда их узе руком, пребаци преко једног рамена, сави их, завеза ю средини витицом и забаци уназад. Смејала се, била задовољна што осећа да је слободна, освежена.

Разговарале су.

Она која је стајала на сред собе запита ону, која је лежала:

— Зар ти се већ спава?

Друга протегну похотљиве руке и ноге већ леље, лако зевну и одговори:

— Не... — сањивим гласом у коме се завршаваше зевање.

Евгенија оде постељи која је била поред оне друге, узе ноћну кошуљу, која лежаше на покривачу, и, окренувши се постељи своје пријатељице, пребаци је преко њеног тела, које је почивало.

— Како постаје глатка кожа са мало воде и мало пудера!... — рече Луџзи — Додирни!

Она извуче испод чаршава руку и, како јој је широк рукав био склизнуо на више, додирну полунагом руком мишицу друге, која

је ту стајала. И дуго је додиривала, полако, са неком врстом блаженства, са полуосмехом задовољства.

— Истина... — рече и помилова још једном. — Истина!...

Затим затвори очи.

— Ти си сањива!... — рече она, која је волела оклевати.

Друга отвори очи и одговори:

— Напротив, не спава ми се. Разговарајмо, ако хоћеш.

Лењо откопча Евгенија дугмета, која су држала кошуљу на раменима и, наслонивши се на ивицу кревета да се не би сасвим склизнула, спусти кошуљу до појаса. Одједном се указа тело.

И сад се њена леђа, угнута, мало повијена, широка, показаше цела ономе који је гледао. Показаше се и сувише развијена бедра и, са стране, округлина трбуха и велике груди које су виселе скоро увеле. Са напудрованим рукама помилова их нежно, затим их подржа, подижући их не длановима, већ наличјем руке и подлактицом. Смејала се и гледала пријатељицу час збуњено час дрско.

— Сувише?... — запита.

— Да — одговори друга.

Смејале су се.

— Ти имаш много мање.

— Да... — Али из стида скупи се под чаршав.

Па ипак је радозналост због разговора и оног што је видела мучила.

— Рекли су ми, да се могу смањити и могу постати чвршће... Сувише су меке!...

— Ах, да?...

— Додирни!...

— Та... не! — насмеја се друга стидљиво.

— Зашто?

Она пружи руку, додирну са страхом, брзо једну, затим другу, врхове, па трже руку као опарена.

Онда Евгенија рашири доњи отвор ноћне кошуље и завуче се у њу као у навлаку, скупи с пода ону што је била спустила, баци је преко столице, и полако, полако, шкрипећи федерима, испружи се и леже.

Окренуше се једна другој под чаршавима и смејаху се.

— Ти никад не мислиш?... — запита Евгенија и прекиде питање.

— На шта?

— На жудњу... на то да имаш мужа...

— Ах, да!

Мало иза тога угасише светлост.

V.

Кад је идућег дана Ариго срео Евгенију, обухвати је сву спорим погледом, срдитим, пожудним, тако да се збунила. Он је вилео онакву, какву је видео прошле ноћи, усправљену, голу, са оним дојкама на прислоњеним рукама. И код њега се појавила у мислима силна пожуда да је има, и није га напуштала. Отпоче јој се удварати, нежно, смело, узимајући је покаткад за руку, кад би је затекао саму у башти или соби. Она би црвенела, трудила се да се извуче са осмехом, горећи од жеље да се он дрзне и на нешто више...

Сви романи из подлистака, које је читала са таквим жаром, пролазили су кроз њену машту. Њена чиста и тиха љубав имала је опасне тренутке.

Једном, у неком тамном куту, Ариго је пољуби, и у том пољупцу било је толико нежне силе, да се девојка осетила побеђена. И њу је мучило лето због њене вреле крви. Сад га је она пратила, тражила, бојећи се да он то примети, страхујући да је она његова лепа и румена уста могу пољубити и јаче, још јаче... Осећала је да се грех рађа у њој, као сладострасна смрт, а није имала моћи да се бори. И отпоче с малим греховима, јер он је био тих и стрпљив учитељ, саблазнитељ цун дрскости...

Знали су већ за мирис вреле траве, иза џбунова, познали су мекост речне обале, и упутише се, по сунцу, прашњивим друмом пут њутљиве шуме.

А једне вечери он јој рече на степеницама:

— Дођи к мени!

Она је чекала, чекала, чекала, да пријатељица заспи, да на звонику избије позни ноћни час, да месец заврши бар половину пута по соби, да сав намештај заврши своје шкрипање и пуцкарање од кога је дрхтала... Обрну се, преврну. Хтела је и није. Хладна, ознојена, пажљива, страшљива, затегнута као струна која трепери... Па ипак. Она се спусти... полако, полако, дрхтећи, босонога... попостане... и оде...

— — — — — — — — — — — — — — —

— Хоћеш ли ме узети?

— Разуме се!

Он је имао мирисна уста од дугих пољубаца, пријатна и дивна као мед.

Онда му је она говорила о будућности, о кући која би била интимна и тиха, о бескрајној верности, о безграничној љубави... А он се у свом циничком срцу смејао, јер је био од оних који учине грех, али не признају да је то неко зло.

Суботом увече долазили су Риоти и дел Феранте заједно и враћали се првим возом у понедеоник. Недељом би правили излете по пољима, ужинали по шумама, пили разна пића и јели увече краставаца.

Играло се, у павиљонима се играло, уз свирку неуморног Барберија. Риоти и дона Грација једне недеље увече одиграше полку. Њега су недељу дана болела леђа, али она се помлади. Павле оде у лов на зрикавце и нађе једног, који је певао — како је певао! — целе ноћи на полици.

Мала Ана-Лаура брала је воће по воћњацима, попела се једном на суседовог магарца и пала у јаругу, али се није много угрувала. Исцепала је само хаљиницу и то најлепшу што је имала.

А Стеван је плаћао трошкове, савијен преко целе недеље, намештајући сочива и наочаре. И у ружичњацима порасцветаше се све руже и прецветаше, губећи лист по лист као лепезе од хартије, и купине над понорима и провалијама отпочеше црнети, и зрикавац са полице побеже, кад се месец заврши... А крајем месеца Евгенија оста у другом стању. У павиљонима се пак играло,... играло...

VI.

Вратише се својим дућанима, међу сочива и бочице, сваки својим уобичајеним навикама. Прекинута година отпоче. Напољу је палила јесен, руменија од лета, али више ником није било врућина, јер су већ пре тога били на селу. Једина која није могла да се ослободи опекотина била је сирота Евгенија, која је блудила тамо амо, из једног угла у други, с једне сточице на другу, као душа без покоја...

Трудна!... Трудна!... Ова реч лепљива, мрачна, дубока, обавијала је као сплет змија, гризла је по трбуху, који је, чинило јој се, очигледно растао, чупала јој груди које су је болеле од дубоких рана, гушила је, пружајући јој осећај ужасне гадљивости, пролазила јој од главе до пете као хладно оружје. Око ње су се вртела лекарска кљешта, потоци крви, комади завоја неопране балаве плаве дечице, која су се тек родила. Није се више усуђивала да погледа у очи своме достојанственом оцу нити икоме другоме. Чинило јој се, да ће сви прочитати у њеним раширеним зеницама њену тајну материнства.

»— Хоћеш ли се оженити мноме?... — Разуме се!... Рекао је: Разуме се, али сада је више није ни гледао«. Постао је груб. Мучио је, а највише од оног дана кад му је девојка сва у страху поверила ужасну истину. Умало, што није насрнуо на њу стиснутих песница. Затим је чула како је кроз зубе протиснуо неку псовку. Погледао је, фиксирао један тренутак, неумољиво, са очима пуним мржње.

— Остаје нам само једно... — покушала је она да каже између уздисаја и суза.

— Шта?...

— Да све признамо и да се одмах венчамо...

— Ах,... мислиш? — запита он грубо. — Размислићу... И ја ћу размислити... Добро ћу размислити...

И окрете јој леђа, звиждућући.

»Да се ожени?... Па ни кад би свет морао пропасти, не би се оженио оном дебелом, са очима као у пужа!... Где!... И она то озбиљно мисли!... И са каквом наивношћу му говори! У сваком случају,... врло непријатна ствар!...«

Запали цигарету и оде до Мерцедес. Она красна девојка мора бити да се добро разуме у овим стварима. Мерцедес баш у том тренутку — била су три сата — стављала је мидер. Требало је добро затегнути врвце, и да би јој помогла, дошла је и газдарица или, боље рећи, она која јој је издавала собу под најам, жена која је некад била много тражена, а сада, издајући станове, била у исто време газдарица и слушкиња својих муштерија. Није волела Арига, јер из искуства које се стиче у том занату, схватила је одмах да би пре требало издржавати Арига, него што би он могао имати наложницу. Али ова Мерцедес била је усијана глава и интерес јој је била споредна ствар. Говорила јој је често, затежући мидер:

— Штета! Тело овакве врсте!...

Ова би пак с досадом одговарала:

— Тета Ђилда, само ме остави на миру!

Ариго је ушао као у своју собу, бацивши шешир на још размештену постељу. Она му потрчи у сусрет и поче га љубити, а тета Ђилда трчаше за њом, држећи врвце од мидера у рукама.

— Ако ми само не будеш мирна, драга моја!...

— Свеједно, сад ћу иначе скинути мидер!... — рече она вукући Арига за брк.

— Не, не,... стежите, стежите, тета Ђилда!.. — рече он.

— Зашто?... — запита Мерцедес незадовољна, гледајући га кокетно.

— Немам времена.

— Гле ти, кицоша! — узвикну стара, која је, уосталом, обожавала људе који имају увек времена. — У моје време ја не бих дозволила да ми се то каже!

— Тета Ђилда, имам непријатности... страшне непријатности! — рече Ариго.

— Да... — одговори ова, злобно се осмејкујући: — ... разумем!... Али, ако се тиче новца, боље да се обратиш своме благајнику. Овде се не даје на зајам!

— Добро, тета Ђилда! Шта ти знаш? Шта се тебе тиче? — рече Мерцедес, док је Ариго посматрао старицу, ћутећи и с презрењем.

— Глупости! Знам да је било потребно доста времена док си се ослободила... добричине Ђијанотија, и не бих желела да се сад упетљаш с овим...

Ариго се отпоче смејати.

— Какав новац! Какав новац! Треба да знаш, да ја не тражим никада ништа ни од кога, а женама чиним колико могу...

— Врло мало!... — дода стара љубазно.

Мерцедес, из самољубља, хтела је да га заштити, те рече тета-Ђилди:

— Јесам ли ти досад плаћала или не?

— Не кажем...

— Јесам ли ти што дужна?

— Сто педесет динара!

— Зато имаш меницу, којој још рок није прошао. То се не рачуна. Јесам ли ти још што дужна?

— Месечну кирију, прекосутра... а ако чекаш да он плати, добро ће нам бити обадвема!...

— Прекосутра није данас... Уосталом, иди, јер си ми досадила!

— Ах, доста... нећу више да говорим! — рече она, гурајући руке у џепове од кецеље и звечећи свежњем кључева. Била је радознала сплеткашица, свађалица, дрска, грамзљива, али срце испод оних деведесет кила млитавог меса беше остало добро срце старе проститутке, које преживљују своју прошлост у својим ученицама са осећањем безмерног материнства.

— Да чујемо! — рече она с ауторитетом. — Чега има новог?

— Учинио сам глупост — рече ударајући је длаком по голим бутинама — огромну глупост...

— Шта си то учинио? — питала га је Мерцедес, док се друга злурадо смешкала.

— На селу... — рече он. — ... да, на селу...

— Лепо говори, али та њушка ипак циља на кесу, видећеш! — рече стара са накленим лицем.

— До ђавола! — прекиде је Ариго, дижући се. — Оставио сам једну девојку у другом стању...

— Е?...

— Е!?... — узвикнуше обе.

Али стара је у свом животу много што шта чула и није се дуго чудила.

— Тх! — учини — сељачка посла! Биће једна од оних, које се дају на трави као скакавци!

— Којешта!... Кћи кућњег пријатеља... — рече он.

Мерцедес отпоче да мучи љубомора.

— А, кћи, кћи, кућног пријатеља!... Нека врста »госпођице«, значи! И још долазиш да ми о томе причаш? У другом стању!... Добро! Зашто си ми писао она писма?... Ти си варалица!

Тета Ђилда отпоче подбадати:

— Видиш шта чини, гад један!

Ариго се навикао на газдаричине фразе и не обрати пажњу на то. Њему је било главно да му помогну: зато је и дошао. Трудио се, да умири Мерцедес, која је бесно корачала по соби, бацајући прсник и све што би јој дошло под руку.

— Разумећеш, да је то била шала...

— Разумем, а сад се жени!

— То је оно, што и она жели...

— Ах, она то жели?... А која је то? Објасни ми! Колико година има? Како се зове? Шта ради? Где станује? И је ли баш била девојка?

— Била је девојка, девојка...

— Тх, — промрмља стара, не верујући.

— Кад ти ја кажем!...

— Да, они мисле, да нешто разумеју!... И ту се насмеја осмехом пуним уздаха, у коме се огледа све искуство живота.

Ариго исприча укратко цео догађај, с брда с дола, промењивши име и стан из обазривости. Није мислио да се жени; шта више, пре би је удавио.

... Али требало је ствар исправити макако, зар не? У противном, умешаће се отац, један од оних страшних очева, да ти се све кожа јежи!

После тога су сви троје ћутали неко време.

Тета Ђилда је размишљала, држећи се руком за подбрадак, као што је имала обичај. Затим поправи кецељу на куковима и рече:

— Добро,... да исповртиш пет стотина динара и... ствар ће се решити; можда...

— Како — запита Ариго, не обраћајући пажњу на новац.

— Ти се не брини; то су ствари које се свршавају међу женама. Доведи девојку и све ћемо удесити...

— Овде?

— Разуме се. По неке се операције морају вршити у клиници, дете моје! Али треба отворено разговарати: имаш ли ти пет стотина динара или их немаш?...

— ... разуме се!

— Разуме се, шта? Имаш ли их или не?

— Засада немам.

— Онда амин!

— Али наћи ћу.

— У готовом и унапред! Не бих желела да платим ја бабицу и да поврх тога доспем можда и у апс, а да не зарадим ни паре! Којешта! Кад их будеш имао доћи тета-Ђилди! Али нека буду пет сасвим целих! Ако буде недостајао и само марјаш, ништа од свега!...

— Наћи ћу их!... Само треба да знам једну ствар: да ли је успех сигуран и није ли сувише опасно?...

— Чуј, драги мој! Сигурно на свету није ништа! Оно, што могу да ти кажем то је, да сам ја лично издржала исту ствар пет пута, а Мерцедес...

— Ја,... ниједанпут!

— Како ниједанпут? А оно с поручником прошле године?

Ариго је погледа са стране, натмурено.

VII.

Мало лепим, а мало грубошћу Ариго наговори Евгенију да оде до тета-Ђилде. Мерцедес уступи собу, али није хтела да види бестидницу. И још црвене те »госпођице!« Што се пак тиче Арига, није мислила да тако од шале остави ту ствар.

(Наставак у идућем броју)

Ларт, један млади свршенин правик добија преко свога пријатеља Хемилтна место приватног секретара код једног предузимљивог спекуланта Голибиа. Овај га дочекује врло љубазно и обећава му све и свја, али кад Ларт остаде сам у својој соби у огледалу се појављује претеће лице једне дивне жене, незнано откуд.

Жена у огледалу.

Роман из енглеског живота од Г. В. Еплтона.

(1)

И опростивши се, остави ме сама са мојим мало збуњеним мислима... Шта да мислим? Чему да верујем? Један човек од крви и меса љубазан више, него што је то уобичајено код људи, даје ми врло велика обећања и поверава ми један посао за који је потребно да има у мени поверење, које под овим околностима изгледа мало необично. Чега има ту сумњивог?

С друге стране држао сам у руци једну згужвану хартију, у којој је било једно, бесумње, непријатно обавештење. Ја отворих цедуљу на пулту и прочитах је још једном. Откуда она долази? Ко је написао те речи? Којим је непојмљивим путем доспела у моју собу, на мој писаћи сто? То је била, нема сумње, једна врло тајанствена ствар, али дали вреди да јој ја и за тренутак поклоним пажњу? Ништа ме не би могло боље убедити од малопређашњег разговора са Голибием. Кад ми је поверио оних 20.000 фунти, стекао је моје пуно поверење. Неко је у кући покушавао, можда у корист неког неуспелог претендента на моје место, да ме заплаши. То ме се ништа не тиче. И да бих одмах доказао и делом своју одлуку, поцепах цедуљу и бацих је у корпу.

Мада сам се био ослободио немира, ипак је остала радозналост у мени. Постоји ли један тајни улаз у моју собу? И после најобичнијег размишљања морао сам да дођем до тога закључка. Нисам веровао у авети. Дакле, није било другог решења, осим те претпоставке. И то сам хтео пронаћи и доказати, ако је, у што нисам сумњао, икако могуће.

Ја још нисам знао како изгледа кућа господина Голибиа. Слутио сам да се иза ње простире велики врт, али зидови без отвора заклањали су изглед у том правцу. Пространо предворје добијало је светлост кроз једну малу кулу, која се завршавала стакленим кубетом. Досад нисам открио ниједна врата на задњем делу куће. Моја је соба била наспрам улице. Њена су два прозора допирала до пода у соби и отварала се на балкон. Један је прозор био отворен. Ја изађох на балкон. С те се стране могло ући само преко лествица. То ми је одмах било јасно. Намештај своје собе већ сам описао. Он ми није давао начина да решим ту загонетку. Испитао сам тачно сва непокривена места на зидовима, мислећи, да можда постоје нека тајна врата. Али нисам нашао ни трага каквом отвору на тапетима. Нема сумње, то је била врло чудна ствар.

Моја је спаваћа соба била увучена и добијала је светлост кроз врата и преко једног малог прозора, који се отварао на предворје у првом спрату. То је прозорче било не само затворено него и решеткама изнутра осигурано. Највећи је предмет у тој соби био један неупотребљавани орман за одело, сасвим обичан. Разгледао сам га и нисам ништа открио. И тапети су били сасвим у реду. Дакле, све моје трагање било је потпуно безуспешно. Разочаран вратим се у своју собу. Било ми је веома нелагодно. Баш у том тренутку неко закуца на вратима и Севкинс уђе.

Ја га изненађено погледах и он ми рече:

— Извините што вас узнемиравам, господине Ларте. Али господин Голиби ми је наложио да вам предам ова два кључа. Ово је кључ од баште, а овај од кућних врата, да бисте могли слободно улазити и излазити.

Ја му се захвалих и узех кључеве. Већ је хтео да изађе, кад ми одједном нешто паде на памет.

— А, да, баш ми сад паде нешто на памет... — рекох му. — Још сам мало стран у овој кући. Ја не знам још ни ко све станује у кући. Господин Голиби ми је казао да је удовац.

— Да, тако је.

— Дакле, значи да нема ниједне даме у кући?

Овај означени квадрат треба исећи да би се могло учествовати на нашем конкурсу, расписаном на 13. страни „Забавника“. Читајте нови, крајње занимљиви роман

Она која се не сме волети.

Севкинс је имао чудне очи, које су ме подсећале на пацова. Кад сам га ово запитао, оне се чудновато засветлеше.

— Не! — рече брзо: — дабоме да нема! Откуд вам то паде на ум?

— Но, овај... — одвратих ја мало збуњен — ... ја, хм... Можда је моје питање било непристојно.

— Због чега? — упита он.

— Па... онако... Мислим, да нисам можда требао да будем толико радознао. Ја сам, разуме се, питао само из радозналости...

— Дабоме, господине Ларте... А што се тиче станара ове куће, имамо прво куварицу. Затим је ту Марија, собарица,... њу сте већ видели и она је друга женска особа. То су станари женског пола. Осим господина Голибиа, ту сам ја, онда вратар, затим слуга и — опростите што вас помињем тек на крају — ви сами!

Рекавши то, он се осмехну, а затим завршивши своје обавештење овим речима:

— У кући станују свега седам особа: две женске и пет мушких.

— Хвала лепо, — одговорих му ја. — Ви ћете сматрати да сам врло радознао, зар не?

— Ни најмање, господине Ларте. Сасвим је природно што желите то дознати. И ја бих на вашем месту исто тако питао.

Тон, којим је казао последње речи, звучао је, истина, сасвим искрено, али га је пропратио једним врло подозривим гестом, кад је излазио из собе.

У шта сам ја сумњао не морам ваљда сада да објашњавам. Ја сам био убеђен у то да у овој кући има још једна трећа женска. И то своје уверење нисам променио ни сада.

Идуће ноћи догодило се нешто врло чудновато. Ја сам рано легао и мирно сам спавао. Одједном ме пробуди гласан женски смех. Ја се одмах дигох у кревету и ослухнух. Нисам се био преварио. Није могло бити сумње! Та чуо се не само један него неколико веселих женских гласова, и то, како ми се чинило, врло близу моје постеље. Задржао сам дисање и напрезао сам слух. Одједном се разлеже кроз зидове један крик, који је пре долазио од бола него од весеља и затим подругљиво смејање. Онда се све умири. Узалуд сам покушавао да понова чујем неке гласове. Најзад нађох шибице и погледах на часовник. Било је тачно пола три.

Заспао сам тек у зору. Немирни снови мучили су ме непрестано и пробудио сам се већ у седам сати. Мој први утисак био је, да сам све то само сањао...

IV.

Чим сам се обукао, притиснух звонце. Она лепушкаста, мала собарица, која се, ако се може веровати Севкинсовом причању, звала Марија, одмах дође.

Ја се осмехнух пријатељски и поручих свој доручак. Она ми одговори на осмејак, показујући испод својих румених усана најбоље зубиће на свету.

»Врло симпатично и мило створење!« — помислио сам, кад је изашла из собе. — »И овако мали и лепушкаст створ не може бити подмукао! Баш бих хтео да знам и каква је та куварица, и да ли су те две женске у стању да ми разбију сан својим смејањем?... Можда су се користиле одсуством господара и приредиле са вратаром, слугом и оним натмуреним Севкинсом једну малу веселу забаву, а ја сам онда прецењио оне гласове, који су свакако долазили из кујне.«

Ричард, мудрац из Темпла, ипак мора бити да има право, те сам ја свакако био жртва привиђења. То уверење, које сам помало добијао није ми било никако пријатно. Марија се ускоро врати носећи доручак који би обрадовао и највећег пробирача.

Кад је постављала сто, ја јој приметих, тобоже само да бих нешто рекао:

— Ви сте ноћас славили доле неку лепу свечаност, Марија. Пробудили сте ме. Волео бих да сам и ја присуствовао. Кад од куће маца оде, тад мишеви... Само други пут ћете ме известити, зар не?...

Она ми је баш хтела пружити комад хлеба и одједном згрануто застаде. И лице, и понашање, па чак и глас — све је било промењено кад ми је одговорила:

— Шта мислите тиме да кажете? Не разумем вас. Нема никога у кући... и у десет су сви већ спавали. Верујте ми!...

Ја сам био згранут. Значи, преварио сам се. Дакле, Ричард се није преварио. Погледах оне велике плаве очи, као у детета, које су ме гледале испитивачки, и осећао сам се посрамљен.

Овај означени квадрат треба исећи да би се могло учествовати на нашем конкурсу, расписаном на 13. страни „Забавника“. Читајте нови, крајње занимљиви роман

Она која се не сме волети.

— Тако?... — рекао сам изненађено. — Ја... хм... мислио сам, да сам чуо неке гласове, који долазе са неког весеља. Изгледа ми бар... или... или сам само сањао?...

— Свакако! — одговори она. — У целом Лондону нема тако мирне куће, као што је наша. Рано у постељу и рано из постеље, то је правило господина Голиби... А и моја је мајка имала исто правило, па и ја не знам ниједно боље...

Бојим се, да сам почрвенео у том тренутку.

— Извините Марија, молим вас... — рекох најзад. — Ја сам озбиљно био уверен, да сам ове ноћи чуо смејање и још разне узвике. Сигурно сам сањао... Како је то смешно!.. Молим вас, немојте никоме ништа говорити, зар не?...

Она ме погледа смејући се задовољно.

— Дабоме, господине, и још када то тако лепо казујете — па ми сви сањамо, зар не? Хтели не хтели, не можемо ништа против тога...

Ја сам морао да признам, да је то опште место потпуно тачно, али кад сам остао неколико минута сам, затресао сам главом у чуду.

»Шта значи све то? — помислио сам тада. Јесу ли ме оставиле моје душевне способности? Дали је то почетак душевног растројства? Не, никако! Моја ме чула нису обманула. Исто тако, као што сам пре два дана видео оно лице у огледалу, исто сам тако уверен да сам прошле ноћи чуо смех жена у овој кући. И зато се понова питам, шта значи све то?«

Пошто је у том питању било нешто узнемирујуће, брзо се опет дадох на свој посао о минералном богатству Северне Дакоте. Тај ме посао ослободио тешких мисли бар за кратко време, док није на часовнику избило једанаест. Тада се сетих свога посла у Сити и после неколико минута отворио сам баштенска врата. Изађох на улицу, размишљајући где могу да нађем најближа кола.

Док сам стајао мирно један минут, опазих изненада на другој страни улице једног човека, чије је одело и цео изглед одавао странца, који без икакве нарочите намере пуши своју цигарету. У том тренутку паде ми на ум, где ћу наћи најближа кола.

Одмах се упутих тамо. Кад се једанпут случајно окретох, видех да ме онај човек прати из далека.

Ја сам тој околности поклонио мало пажње. Кад сам нашао фијакер и казао кочијашу куд да ме вози, инстинктивно се нагох кроз прозор. Тада приметих, да ме онај странац прати, такође у једном фијакеру. То ме откриће мало зачудило. Али ускоро сам закључио, да је то само чудан случај, и више нисам мислио о томе. Био сам стога веома изненађен, кад сам понова опазио тога човека у његовим колима, сусревши се с њиме у једној гужви у Оксфорд-стриту. Сад сам постао ради свога налога веома нервозан и изађох код завоја Потемхен Корт Рода. Одавде сам брзо пошао на обалу најкраћим путем и ту ускочио у један омнибус који је возио у Менш Хауз.

»Та све је то само уображење«, — помислим — »али ипак је боље осигурати се за сваки случај«.

Изађох задовољно из омнибуса и распитах којим се путем иде у Коптал Корт, где је господин Уормлеј становао.

Радујући се још непрестано, што сам тако лепо умакао од оног човека, који ми је, можда, био непријатељ, убрзо стигох до циља. Уреди господина Уормлеја састојали су се из једне спољне канцеларије, где су се неколико писара успешно трудили да дају утисак вредноће, једне чекаонице и приватне канцеларије

„Забавник“ расписује други конкурс за своје сталне читаоце.

Сваки читалац који пошаље нарочито означене исечке из наредних шест бројева „Забавника“, и уз то јави један који било број од 1—100.000, учествује у нашем другом конкурсу.

Почевши од овог, XX. броја, па све до закључно XXV. броја, треба исецати означена места у листу. XXV. број „Забавника“ излази из штампе 23. јуна, и исечке са означеним бројем треба послати уредништву најдаље до 3. јула. 6. и 7. јула биће вучење I. класе новога кола Државне Класне Лутрије.

Онај читалац, чији се послати број тачно поклопи са бројем који добије главни згодитак на овом вучењу, добиће награду од 5000 (петхиљада) динара.

Ако ниједан читалац не би **тачно** погодио број главног згодитка у означеном вучењу, поделиће се три награде и то:

Прва награда у износу од 1000 (хиљаду) динара доделиће се ономе чији број буде најближи извученом броју главног згодитка.

Друга награда у износу од 500 (петстотина) динара доделиће се другоме по реду са бројем најближим извученом броју, а

трећа награда од 300 (тристотине) динара доделиће се трећем по реду.

Из овога броја треба исећи означени квадрат на 11., односно 12. страни „Забавника“ и сачувати га да би се крајем јуна са осталим исечцима и означеним бројем могао послати нашем уредништву у Београд.

господина Уормлеја, одакле је допирало неједнако куцање писаће машине.

Господин Уормлеј био је ту. Пошто сам показао писмо господина Голиби, пустише ме одмах. Кад сам ушао, он устаде, прелете очима писмо и затим ми врло срдачно стисну руку.

Био је то млад човек, отприлике у тридесетој години, са обојеним и уфитиљеним брковима неодређене боје и сиве очи, које као да су хтеле да ме прострелe, кад сам покушао скромно да погледам у њих.

— Веома ми је мило, да се с вама упознам, господине Ларте, — отпоче он. — Господин Голиби ми је причао о вама. Дозволите да вам честитам на томе што сте успели да ступите код њега. Господин Голиби је добио веома леп утисак о вама, и, верујте ми, ако се понашате онако, као што је потребно, веома ћете бити срећни. Кад он према коме стекне симпатије, а то се не дешава сваког дана, онда је право чудо шта је све у стању да уради за тога човека. А оне вам хартије стоје на расположењу. Јесте ли понели мапу?

Признао сам да то нисам учинио.

— Једна мало отрцана торба, још би била понајбоља. Једну мапу лако би вам могли. да извуку испод пазуха, или би могли да је негде случајно оставите. Пошто су то стране вредносне хартије, које се могу лако продати, преноручио бих вам да будете веома опрезни... Причекајте мало!

Он се размисли за часак, а једнолико куцање писаћих машина се за то време продужи. Тада извуче из једног ормана једну сјајну црну торбу и обриса рупцем прашину.

— Баш оно што нам треба! — рече тад. — Данас човек не може да буде довољно опрезан. Нема ни недељу дана, како су једном младићу ваших година украли 100.000 фунти, одмах ту у дворишту. Тако нешто натерује човека да буде на опрезу. Тако!...

Он мету хартије у торбу па, затворивши је, рече ми:

— Тако, господине Ларте! Ја се на вашем месту не бих успут нигде задржавао. Хоће ли се господин Голиби вратити још вечерас кући?

— Казао је, да мисли...

— А да, сећам се. Ви сутра са тим хартијама путујете у Париз. То су градске облигације, које падају идуће суботе, ако се не наплате. Због ом, господине Ларте! Ја ћу, надам се, имати чешће част...

После једног тренутка био сам на улици. Стегао сам ону торбу у руци и био сам се решио, да узмем први слободни фијакер на који наиђем и да се право одвезем у Сејнт Џонс Вуд. Одједном осетих, да ме неко такну по рамену. Ја се окретох и нађох се лице у лице са оним странцем, од кога сам малопре непрестано покушавао да побегнем. Он гурну цигарету у десни кут уста и рече:

— Опростите, пре једно два часа приметио сам да сте изашли из једне извесне куће у Сејнт Џонс Вуду. Смем ли вас упитати, да ли тамо станујете?

То ме је питање тако збунило да се упрепастих и непремишљући одговорих:

— Да. Ја... овај... Бар од последња два дана...

Тада се опет прибрах и додадох, ухвативши још грчевитије дршку торбе:

— Откуд вама, кога ја никад нисам видео, пада на памет, да ме тако дрско питате? Немам нимало воље да с вама разговарам...

Већ сам хтео да одем, али он ми својом руком јако притисну раме и рече:

— Не жестите се, младићу! Ми ћемо се вероватно још и боље упознати, пре но што све буде готово. Упамтите то!

И осмехнувши се охоло, зачас нестаде у гомили.

Не морам тек да кажем, да сам се због свега овога страшно уплашио. Чак и овде, усред Лондона, изгледа да је атмосфера била пуна тајни. Ја нисам кукавица. Једној очигледној, отвореној опасности погледао би без зазора у очи. Али ови чудновати, чак би рекао аветињски догађаји последњих дана, почели су, морам признати, да ми иду на нерве и ја сам дрхтао као прут, кад сам заустављо први слободни фијакер и скочио у њега.

Пошто Темпл није много удаљен од правог пута, решио сам се да потражим Ричарда и да га замолим да ми прави друштво. Стога сам наложио кочијашу да мало скрене ка обали. Кад смо стигли у Темпл, Ричард је баш излазио, тако да нисам морао ни да излазим из кола. Ја га викнух.

Кад ми је са мало зачуђеним погледом пришао, рекох му узбуђеним гласом:

— Имаш ли времена, Ричарде, да ме отпратиш до Сејнт Џонс Вуда?

— Та шта се десило? — упита ме он, не одговарајући на моје питање. — Ти си блед као крпа! Јеси ли болестан?

— Горе од тога!... Хоћеш ли? Можеш ли да дођеш?

— Ако мора да буде, дабоме, — одговори он мало забринуто. — Али онда морам да се још једанпут вратим у свој уред да дам потребне налоге. Хоћеш ли са мном.

— Не, чекаћу те овде! — одвратих му ја.

— Добро, за десет минута ћу се вратити...

И затим брзо нестаде у порталу Темпла.

Лакнуло ми је. Моји се живци мало умирише. Досад је она скупоцена торба још била код мене, а кад ме Ричард прати, онда је свака опасност искључена! Трајало је скоро четврт часа, док се вратио. Он уђе и седе до мене.

— И сад, — рече ми — шта се то, до врага, десило с тобом?

— Доживео сам врло чудне ствари, Ричарде, — одговорих ја. — Желео бих, да ни-

кад нисам ушао у ону кућу у Сејнт Џонс Вуду.

Он се насмеја.

— Зар опет халуцинације, Тед? Шта ти је ту у торби?

— Хартије у вредности од двадесет хиљада фунти...

Он ме погледа са стране и затим је тихо звиждукао.

— Је ли и то халуцинација? — упита ме најзад мирно.

— Молим те, Ричарде,... најозбиљније ти кажем... И волео бих, да се никада нисам такнуо тих хартија. Веома ми је мило што си крај мене. Ја сам доживео читаве приповести, кажем ти приповести! Чак ме је — о Господе Боже! — ... ево га опет...

У том тренутку кола су била застала у једној гужви. Ми смо били на углу улице Велингтн. Неколико метара далеко од нас стајао је, наслоњен на скеле новог Веселог Позоришта онај тајанствени странац са својом вечитом цигаретом у устима.

Ричард ме погледа зачуђено.

— Бога ми, — рече — ти си збиља на путу да полудиш!

Место одговора показах му онога човека са цигаретом.

— Видиш ли оног ниткова — рекох му — видиш ли га?...

Ричард погледа у правцу мога кажипрста и нагло се трже.

— Онај са цигаретом?... — рече тада. — Случајно познајем тог човека. Знаш ли ко је то? Нико други него Ле Ноар из париске полиције, један од највештијих детектива у целој Европи. А реци ми сад, молим те, откуд ти њега познајеш?

V.

Ја забезекнуто погледах Ричарда, па га онда упитах:

— Јеси ли сигуран?...

— Потпуно!

— Један од највештијих европских детектива?

— Сматрају га таквим. Мора да си се преварио. Потпуно је искључено, да си ти тога човека икад срео.

— Тако?... Мислиш?... Пре пола часа говорио сам с њим! Он је био једини узрок моје нервозности!

Ричард ме погледа веома зачуђено.

— Тед, — рече ми он — сад збиља више не могу да сумњам, да си мало полудео. Ја нисам имао појма о томе у каквом се ти стању налазиш!

— То и ниси могао да знаш! — одговорих му. — Из једног јединог узрока, што раније нисам био такав. Чудо би и било, да сам полудео! И кад би ми бар то веровали! Сва моја обавештења дочекујеш са глупим вицевима. А све то није нимало смешно. Још ти једанпут кажем, да се у тој кући дешавају ствари, које су ми сасвим загонетне.

Ричард ме посматрао све више забринут.

— Не понашају ли се како треба према теби? — упита он.

— И сувише се лепо опходе са мном. То, то и јесте оно, што ме највише чуди!

— Мени то не би било досадно! — примети он суво.

— Та и мени није досадно... — одговорих љутито. — Није ми досадно што се према мени понашају као према неком госту, али то је чудно! Само зазвониш, и добијеш што ти срце зажели! Услужују те, такорећи, на сваком кораку. Дали је то уопште положај једног приватног секретара? Досад ја то уопште нисам ни био. Нисам до данас написао ниједно једино писмо. Рад који сам добио само је зато да замаже очи. Ја сам чврсто убеђен у то... ја само сипам воду у пробушено буре!

Ричард слеже раменима.

— Зашто да ти господин Голиби даје годишњу плату од 250 фунти и да се према теби понаша као према кнезу, само зато да му носиш воду у море...

— Ако ми ти сам одговориш на ово питање, бићу ти веома захвалан! — одговорих му ја.

— Али, шта је то онда?... — настави Ричард, који је сада и сам био очигледно запрепашћен, што ми је било веома мило. — Сигурно ти је објаснио шта имаш да радиш?

— Да... Само у веома, веома неодређеном облику — одговорих му. — Он тврди да је тражио човека коме може без ограничења да поклони своје поверење... и тога човека нашао је у — мени!...

— И ти се буниш због тога? — упита Ричард, смешећи се јинично.

— Због чега би се бунио? Али зашто је он такав? Зашто ми је одмах казао да има широке планове, на чијем остварењу би и ја могао да учествујем? Зашто ми је одмах нагласио, да ће и на мене у том случају отпасти читаво имање.

— То је врло просто! Ти си наишао на једног пријатног старог филантропа... На тако што и личи... И треба да захвалиш Богу на својој срећи! Не знам само, дали да затражим уобичајених десет постотака за посредовање, кад све то већ буде...

— Та не буди тако лакомислен, Ричарде. Цела та ствар је апсурдна, нечувена... и сама ме присиљава на подозрење, мада каткад уображавам, да је све то истина и...

— Је ли истина — прекиде ме он — да ту у овој црној торби имаш двадесет хиљада фунти?

— Јесте!

— У хартијама, које се могу продати?

— Да. Облитације града Париза, чији је рок плаћања идуће суботе. Ја треба да сутра путујем у Париз да их наплатим...

Мислио сам, очи ће да му искоче кад је то чуо.

— Уф! уф! уф! — рече тад. — Ти си најсрећнији човек кога сам икад видео! Дали би ти једном човеку кога познајеш тек од пре неколико дана поверио двадесет хиљада фунти, послао га с тим новцем у Париз и очекивао да ти икад врати један пењи?

— Ја то збиља не бих урадио...

— Па шта ти је онда мало? Поверење које ти указује господин Голиби просто ме запрепашћује...

— И мене, само ме оно чини подозривим.

— До врага, са твојим вицевима! — рече он. — Та буди разуман! Мораш ваљда да имаш каквог разлога за своје подозрење према томе човеку! Говори!

— Тако, брате! То сам ја, видиш, одмах хтео. Али сад ми је доста твојих вицева, драги мој! Молим те, саслушај мирно све што имам да ти кажем, па о н д а причај шта знаш! Кад сам ти причао о оном женском лику у огледалу, исмејао си ме.

— Дакако.

— Добро. Идућег дана се догодила ова чудна ствар.

И ја му испричах опширно, како сам нашао оно тајанствено обавештење на своме пулту.

Моје причање изгледа да је учинило утисак на њега.

— Где ти је та цедуља? — упита ме.

— Поцепао сам је. То можда није било добро.

— Можда. Јеси ли ти сигуран да је то био рукопис једне жене?

— Потпуно!

— Хм, — промумла он и замисли се за тренутак. — Али пређимо сада на онај мистериозан догађај нумера два... — додаде он.

Одмах му испричах како сам оне ноћи чуо оно необјашњиво смејање које ме је пробудило.

— Хм... — рече опет. — Мало чудно звучи збиља... Знаш ли сигурно да све то нисам сањао?

— Сањао?... Којешта! Оно смејање трајало је још и кад сам се пробудио и онда је једна жена крикнула... Тај крик учинио је страшан утисак на мене. Кожа ми се најежила. Ја ти причам чињенице у које не може да се сумња.

— А собарица је била уверена кад си говорио с њом ујутру о томе?

— Да... А њене су очи изгледале тако невине као у каквог малог детета!

— Врло чудно!... — рече Ричард. — Но, а даље?...

— ... Оно што је најчудније! — одговорих и испричах му шта сам јутрос доживео.

— Та ствар мора некако да се објасни! — завршим ја. — Ти тврдиш, да је тај човек један од највећих европских детектива... Ако је то истина, шта ће он онда у Сејнт Џонс Вуду?... Зашто ме је пратио у Сити?... И пре свега, зашто ми је тако припретио и зашто ме је уопште ословио?... Објасни ми то! Одговори, најмудрији од свију мудраца!

На моје велико задовољство приметио сам да сам га стерао у рог.

— Ја сам потпуно забезекнут и не знам шта да мислим... — одврати он.

— Мало нешто више него чудно, зар не?

— Дакако,... — примети он. — Ну, за сваки случај, немој Голиби-у ништа да говориш о томе. Ти се за себе немаш шта да плашиш. Причекајмо мирно даљи развој. Јако ме занима како ће се све то свршити. Ја сам те увео у ту кућу, па сам стога и сам мало упетљан у ствар. Морамо зато тај случај да испитујемо заједнички.

— Најзад си опет постао онај стари пријатељ!... То врло радо чујем. Ти сад и сам увиђаш, да су ми твоји вицеви ишли на нерве.

— Опрости, молим те, драги мој. Сваки би то радио на моме месту, дозволићеш. То је тако чудна ствар. Ми смо уосталом већ на месту. Отпратићу те до капије, или... да посетим Голибиа? Та ја се познајем са њим.

— Ти заборављаш, — приметих ја, — да је он у Менчестру. Али, хајде са мном...

— Опет лепо. Баш бих и сам радо да видим твоје собе. Можда ћемо удвоје да откријемо више, него један сам.

Ми изађосмо из кола и упутисмо се лагано у правцу Елзинор-Стрита.

— Ту смо! — рекох кад смо се примакли баштеној капији. Тражио сам по џеповима кључеве, а он, погледавши високе зидове и тешка врата, рече:

— Збиља, изгледа сасвим пристојно...

— Дакако, — одвратих, отворивши враташца. — Уђи само! Све је овде наштимовано на тај тон. Поштење и ред изгледа да су чувари ове куће.... па ипак... тај... Ле Нозр?...

Ричард је ћутао. Изгледа да је ћутао због изненађења. Кад смо стигли под стубове показах руком лево и десно.

— Погледај ову фасаду! — рекох му ја. — Зар ова дивна кућа не изгледа сасвим невина? Па ипак, питам те ја још једном: откуд тај Ле Нозр... —

Ричард ме уштину за руку. Враташца се отворише и Севкинс се појави. Ми се ћутећи попесмо уз степенице. Како ми изгледа Севкинс је мога пратиоца дочекао са врло подозривим погледом.

(Наставак у идућем броју.)

„То си ти.“

Бајка.

Лав Толстој.

Асаркадон, краљ асирски, бејаше освојио државу краља Лахилија, разорио и попалио у њој све градове, растерао становнике, дао неке непријатељске војсковође погубити, друге на колац набити, трећима кожу одерати, а краља Лахилија у кавез затворити.

Једне ноћи лежао је краљ Асаркадон на својој постељи и баш је снивао како ће краља Лахилија погубити, кад наједаред чу неко шушкање украј себе. Отвори очи и спази пред собом старца са седом брадом и пријатним очима.

— Хоћеш зар да убијеш Лахилија? — запита га старац.

— Хоћу — одговори краљ — само још не знам како.

— Ма ти си сам Лахилије — рече старац.

— То није истина — одговори краљ — ја сам ја, а Лахилије је Лахилије.

— Ти и Лахилије сте једно те исто — рече старац . . . теби се само чини, да ти ниси Лахилије, а Лахилије да није што ти!

— Како то рече, да ми се само чини? — запита краљ. — Ма ја лежим овде на мекој постељи, окружен покорним робовима, а сутра ћу се, као и данас, веселити са својим пријатељима; а Лахилије чучи као тица у кавезу и сутра ће га натући на колац и ударити на точак, а мртво тело његово бацити псима.

— Ти не можеш никоме живот одузети — рече старац.

— Како то рече? А оних четрнаест тисућа ратника што их поубијах, оне силне гомиле мртвих телеса, ја сам још у животу али они не, и зато могу још увек лишити кога живота.

— А откуд знаш ти, да њих нема више?

— Јер их не видим, и јер су пре свега били на мукама, а ја не. Они су страдали а ја сам здрав и читав.

— И то ти се тек само чини тако. Ти си сам себе дао на муке, а не њих.

— То не разумем — рече краљ.

— А би ли хтео разумети то?

— Бих!

— Онда ходи овамо — рече старац и показа краљу једну водом испуњену котлину.

Краљ приђе котлини.

— Уђи у њу!

Асаркадон учини што му старац рече.

— Чим те овом водом полијем, ти ћеш се загњурити.

Старац поли краља по глави из једног крчага и краљ се загњури. И чим се краљ Асаркадон загњурио, није се више осећао као Асаркадон, већ као да је неко други. Тако прерушен, видео је себе где лежи на једној богатој постељи а покрај њега седи једна лепа жена. Ова устаде те ће му рећи:

— Лахилије, драги мужу мој, ти си заморен од јучерашњег рада; стога си спавао дуже него иначе. Ја сам бдила покрај тебе да се не пробудиш. Ено те чекају кнежеви у великој дворани, обући се и иди њима.

Из тих речи виде Асаркадон, да је он био Лахилије. И није га то ни зачудило, него се шта више чудио да није то још пре знао. Устане дакле, обуче се и оде у велику дворану, где су га чекали кнежеви.

Кнежеви се дубоко поклонише пред Лахилијем; затим на заповест његову поседаше, а најстарији међу њима узе реч те стаде беседити, како се увреде опакога краља Асаркада већ не могу више подносити, те би требало на њ заратити. Али Лахилије не хтеде пристати на то, већ заповеди, да се Асаркаду упуте поклисари који ће га бољем поучити. Затим отпусти кнежеве. После тога одабере неке уважене људе за поклисаре и подробно им објасни шта ће испоручити краљу Асаркаду. Асаркад, који се сада осећа као да је он Лахилије, оде затим у гору у лов на дивље мазге. У лову је имао среће. Својеручно је убио две мазге, а кад се вратио у своју палату, давао је велику част и наслађивао се са својим пријатељима гледајући игру робињица. Дан затим је, као обично, сишао у двориште, где је примио оне који су долазили с молбама и тужбама и решио све што му се поднело. Кад је то свршио, дао се и опет својој најмилијој забави, лову. Тога дана је убио једну лавицу и ухватио два младунца. После овога сретног лова, частио је опет своје пријатеље и уживао у игри својих робињица.

Тако је поделио своје време на краљевске дужности и краљевска уживања. Дани и недеље су пролазили док се повратише поклисари које беше послао краљу Асаркаду, који је пре тога он био. Тек након једног месеца повратише се поклисари с одсеченим носевима и ушима.

Краљ Асаркад поручио је Лахилију, да ће и он тако исто проћи као његови поклисари, ако сместа не пошље у име данка злата, сребра и кипрова дрвета, те ако се не пожури да га и сам главом не поздрави.

Лахилије, пређе Асаркадон, искупи одмах своје кнежеве и посаветује се с њима шта им чинити ваља. Једнодушно се реши, да се не сме сачекати нападај Асаркадов већ да ваља на њ заратити. Краљ пристане и ступи на чело војсци. Седам дана су морали путовати. Краљ је сваки дан излазио пред војнике и храбрио их. Тек осми дан на једном великом пољу и на обали једне реке сударила се његова војска с Асаркадоновом.

Лахилијева војска борила се храбро, али Лахилије, пређе Асаркадон, опази како непријатељ врви с брега у до као скакавац и да ће му војску надјачати. Лахилије има војника на

стотине, али Асаркад на хиљаде и Лахилије буде рањен и заробљен. Девет дана путује он окован с Асаркадовим војницима. Десети дан приспеше у Ниниву и затворише га у један кавез. Лахилија не муче толико ни глад ни ране, колико стид и гњевна немоћ. Осећа да није у стању вратити непријатељу све зло што мора да подноси. Једно је што може: да не да своме непријатељу, да се наслађује његовом патњом и зато се реши, да без лека поднесе јуначки све што му је суђено.

Двадесет дана чучи тако у кавезу, чекајући своју казну. Гледа како му пријатеље и сроднике набијају на колац; чује тешки врисак жртава; неким одсекоше и ноге и руке; другима живима деру кожу; но он не познаје ни страха, ни саучешћа, ни бојазни. Гледа како два црнца везану воде лепу жену његову. Он зна да ће бити Асаркадонова робиња и он стеже срце па подноси и то; тада ће рећи један од његових стражара:

— Међер ми те је баш жао Лахилије; био си краљ, а шта си сад?

Ове речи подсетише Лахилија на све што је изгубио. Он зграби шипке на кавезу и поче главом грувати у њих не би ли се тако убио.

На то два џелата отворише кавез, везаше му руке наопако и одведоше га на губилиште. Лахилије гледа шиљасти крвави колац, са кога баш у тај мах скидају мртва једног пријатеља његовог који је на њему у мукама издахнуо и погађа да је тај колац намењен сада њему. Свуку му хаљине и Лахилије који пређе беше тако леп и снажан, престрави се како је оронуо.

— Ту је смрт, уништење — суну Лахилију кроз мозак и мада се решио био да до последњег часа јуначки издржи све, стаде сада ричући молити за милост. Али га нико не чује.

— Та то није могуће — помисли он. — Ја ваљда спавам и све ово биће да је страшан сан.

И он се упе да се пробуди.

— Ја нисам Лахилије, ја сам Асаркадон — мисли му се. И он се доиста пробуди, али ни као Асаркадон ни као Лахилије већ као нека животиња.

Асаркадон се стаде чудити да је сад животиња, а уједно се чудио, како да то није већ пре знао.

Он пасе у пољу, зубима кида сочну траву, а репом се брани од мува. Око њега скакуће једна мала мазгица. Асаркадон појима да је он мазга и мати ове мале мазгице, и не само да се томе не чуди и да га то не жести, него је шта више пун радости.

Али одједаред се зачу неко жестоко сиктање и у исти мах проби му нешто кожу и уђе дубоко у месо. Он осети неки големи бол и нагне бежати у чопор од кога се беше одвојио. Мала мазгица бежи за њим батргајући око његових ногу. Већ је близу чопора кад друга стрела погоди малу мазгицу у врат. Она врисну и паде на колена. Асаркадон не може да је остави, већ стаде уз њу. Мазгица се поново диже, али се на мах занесе и опет паде. У то дојури неко створење — и сјури малој мазгици нож у груди.

— Та то није могуће, то мора још једнако бити само сан — помисли Асаркадон и упе се из петних жила да се пробуди. Он дрекну и у тај мах изађе му глава из воде; пред њим стајаше старац који беше излио на њ остатак воде из крчага.

— Ух, да ужасна страха! Па колико је дуго трајало? Хај, али како им је добро сада!

— Шта мислиш ти и шта хоћеш да кажеш с тим „дуго“? Та тек што си се загњурио већ си пружио главу из воде. Ево види крчаг није још сав ни испражњен, разумеш ли сада?

Асаркадон није умео ништа старцу да одговори, само је са ужасом зверао у њега.

— Јеси ли сада разумео, да си ти Лахилије и још исто оно што и војници, које си лишио живота? Тако је исто било и са животињама које си у лову убио и на својим гозбама потрошио. Ти си мислио да живота има само у тебе; али ја сам ти са очију скинуо тај варљиви вео и сада видиш, да кад чиниш зла другоме, да онда чиниш зла и себи самоме. Живот је свима и сваком једнак и тај што је у тебе, само је тек једна честица големе целине његове и само на тој једној честици можеш ти учинити живот бољим и горим, проширити га, или умањити. Али живот што је у тебе, можеш ти поправити само тако, када покидаш преграде које га деле од живота других људи, твојих ближњих и кад сва бића будеш посматрао и љубио као и сама себе. Само на тај начин моћи ћеш дати више и веће важности и свом рођеном животу.

А напротив, умањићеш живот, ако остале животе не будеш сматрао као и твој рођени и ако добра свога сопственог живота хоћеш да умножиш о трошку свих осталих. Тиме ћеш умањити и сам свој живот.

А да уништиш живот других бића, те моћи немаш. Њихов живот што га ти уби лежи само ван твога обзорја и зреника, али није уништен. Ти си мислио да си у стању да себи живот продужиш, а живот других бића скратиш, али те снаге ти немаш.

Јер живот не зна ни за време ни за простор. Живот је један тренут ока и хиљаде година. Твој живот и свих видљивих и невидљивих бића у васиони један је, једна једина целина. Живот се не може ни уништити, јер је он једино оно, што јесте, што постоји, све друго је само сен.

Чим је старац изустио ове речи, њега нестаде.

Други дан краљ Асаркадон заповеди да се Лахилије и сви остали заробљеници пусте у слободу и да се више не муче.

Трећега дана призове к себи свога сина и преда му круну и скиптар. Он сам повуче се прво у пустињу, где је размишљао дуго и много о свему ономе што беше чуо. Затим као угодник Божји пође од села до села, од града до града, учећи људе да је живот један и да људи сами себи шкоде када чине зла другима. Бруно.

Преудаја госпође Шандерло.

Робер Диедоне.

Брачни пар Шандерло не беше, пре рата, пар за који би се могло мислити да се потпуно слаже. Без сумње потпуно млада Маријана Шандерло беше помодарка, али зар се то не да извинити у двадесет и другој години, када се нека уда за једну врсту дивљака, осорљивог, преког, мало заљубљеног, али несносно љубоморног, осорно тврдоглавог, навикнутог да гледа како му се покоравају радници његове творнице и који тражи од своје жене исту покорност?

Зашто се она удала за њега? Јер у Бург-Сент-Нитушу младе девојке за удају не беху оскудне у избору. Леон Шандерло био је на таквом положају, да је био најбољи кандидат за женидбу у околини. Маријана беше убеђена да ће укротити дивљака, који је можда крио у своме бићу, испод напрасите спољашности, изврсно срце.

Она се врло брзо разочара. Али она беше поносита: она не хтеде дати прилику женама ове варошице да брбљају, не хтеде дозволити да се неко жалости на њен рачун. И ако је, између осталога, била убеђена да њен муж издржава љубазницу у Дижону, она је сматрала бескорисним ударати то на велика звона.

Због ове неверности, уосталом, Маријана беше потпуно равнодушна и она би себе чак сматрала срећном да је могла удесити свој свакодневни живот мање несносним; али досадни муж остаде такође џандрљив и свакога дана беше све гори.

Усамљена проводећи несносно дане, Маријана плакаше крадом и сносаше равнодушно свој сироти и крпарећи живот.

* * *

Рат изби, и Шандерло, резервни пешадиски поручник оде у свој пук. Маријана показа жалост реда ради. Али у дну срца, мада се због овога мало стидела, она не осећаше никакав бол.

Напротив, одлазак њеног мужа даде јој слободу коју не бејаше још никада уживала; није јој преседао сваки ручак и вечера због увреда. Она није више сносила увредљиве изразе, беше окусила велику слободу и неспокојство јој не досађиваше.

Она примаше писма хладно и одговараше на њих немарно; она упознаде срећу тако нову, да чак не презираше ни рат.

Међутим Шандерло је командовао својом четом на исти начин и са истом влашћу као код куће. Али оно што је можда велика мана за време мира, постаје неки пут врлина за време рата. Његова грубост постаде ништа мање него његова енергија; његова тврдоглавост, отпорност; његово тиранисање, власт; његово цепидлачење, метода командовања. Ако његови војници не имађаху безграничну љубав према њему, његове га старешине сматраху као официра на кога се може рачунати — и имали су право, пошто у марту 1916. год., са сто људи он држаше једну шумицу пред Верденом, доносећи онима који се приближе смрт и отпорност коју беше показивао целога свога живота. Он немађаше можда велики осећај дужности коју испуњаваше, али не хтеде да одступи. Овом приликом то беше најглавније. Када једном приликом погибе његових сто људи и он са њима, сви га једногласно прогласише као хероја. Његово се име помињаше у новинама: „Шандерло јунак Вернеске шуме ... Шандерло који ... Шандерло код ...“

Новинари долажаху да интервјуишу Маријану, којој је било непријатно што је морала пролити коју сузу. Тада је они описиваху како храбро сноси свој бол, подржавана чистим патриотизмом, показујући најсјајније пожртвовање.

Не, госпођа Шандерло не беше показала радост што је ослобођена када је сазнала за смрт свога мужа; она је тада плакала, јер не беше тврдога срца; она тада рече: сиромах човек! са врло великом искреношћу; тада беше обукла црнину потпуно доликујућу; дала је парастос у цркви за покој душе свога џелата; живљаше усамљено и мало по мало, не мислећи на то, поче да се одаје плановима за своју будућност. Рат неће вечито трајати; болови, чак и највећи, залече се, она не имађаше више од двадесет и девет година, најбоље доба, она беше доста пропатила и није хтела више да се веже лакомислено: она је имала право на награду. Нека се херој одмара у миру испод свога крста од дрвета; можда беше његов славни свршетак она откупила погрешкама његовога живота; она не гајаше према њему никакву мржњу: али ипак, она не рачунаше да остане вечита удовица да би показала жалост за једним човеком кога није много жалила.

Али је она правила рачун без варошице Бург-Сент-Нитуша, без становника Бург-Сент-Нитуша, без патриотског удружења Бург-Сент-Нитуша, без новинара Бург-Сент-Нитуша. Варошица је имала сто двадесет и

два мртва на бојном пољу, али се један само прославио чије је име ушло већ у легенду: Шандерло! Бург-Сент-Нитуш хтео је нарочито да почаствује овога свога јуначког сина. Општинско веће решило је, по свршетку рата, да подигне на општинском тргу један споменик у славу Леона Шандерло.

Требало је две године док је изабран нацрт и саливен од трајнога туча, и откривен споменик официра, усправљеног, са сабљом у руци, на ивици једнога рова.

Маријана је, међутим, имала много просиоца, од којих је један гануо њено меко срце. Она му није дала потпуно обећање, али што се тиче ње, она је била решена да се преуда за њега; али се она такође реши да чека откривање споменика које одлагаху сваки дан. Али удварачу досади чекање и ожени се другом. Маријана се утеши и изабра другога стрпљивијега и вернијега вереника; и већ је утврдила дан венчања, који беше доста далеко, увек због споменика, када напослетку објавише долазак једнога министра који је требао да открије споменик.

Новинари дођоше у Бург-Сент-Нитуш и сматрали су као своју обавезу да посете госпођу Шандерло, која беше због ове свечаности пришила траке од црнога флора на својој хаљини.

„Неутешна, писаху репортери, жена херојева носи још на своме лицу бразде које су сузе издубиле. Она није од оних које заборављају; када је човек погледа, може погодити њене свакодневне мисли које је обузимају, човек осећа да ће она живети у успоменама, верна до смрти своме хероју."

Маријана прочита чланак уздрхтавши: али да ли су то речи које човек може демантовати? Они су је на тај начин обвезали: да ли је она приморана да се држи тих обвеза?

На дан свечаности, сећаше она, под црним велом, на подигнутој трибини. Министар се диже и накашља се: „Госпође и господо, за мене је велика част . . ." и исприча јуначка дела легендарног јунака. Затим, окренувши се ка удовици, он додаде да би завршио говор:

— А ви госпођо, који знате сву вредност једног таквог имена, ми разумемо зашто нећете да га мењате. Када се неко зове Шандерло, како би могао да се реши да напусти једно име које у себи има толико хероизма и храбрости, да би узео друго име. Не! не! ваше је срце такође доле, на бојном пољу, испод дрвенога крста који показује место жртве. Када неко упозна једнога тако величанственога друга, не рачуна више да ли је жив или мртав . . . Какав пример дајете ви, госпођо! Како ви заслужујете да ми сви, пошто смо поздравили војника, поздравимо и вас поклонивши вам се дубоко, јер вашим усрдним болом, ви сте се показали достојни њега . . .

Маријана плакаше, она плакаше од беса. Ако се она сада уда, изгледаће као да је издала тако лепе обвезе које су јој наметнули . . . Шта би ви хтели да она учини?

Она нађе једнога љубазника . . . на велико запрепашћење Бург-Сент-Нитуша, али треба признати ипак да је брука мања него када би се преудала.

С француског Н. С.

Оштроумни музичар.

Абел Ерман.

Говорило се о њему после ручка, упркос једнодушних изјава. Неко рече:

— Има их и у Енглеској . . .

Љубопитљивост се појави, и Н . . ., који беше националиста примети огорчено да је довољно само да се каже да постоји енглески убица жена, да би се побудила радозналост и да би се бацио у засенак убица из Гамбеа.

— Видећете, рече он, да је то још једна књижевна крађа, и да су они украли нашег Ландриа, који се вероватно зове Ландрев, како он игра једну врсту лоптања ногом коју они зову фотбал.

— Ни најмање, рече говорник који мало пре говораше о Енглеској. Ландрев је претходио Ландриу, ако има књижевне крађе она постоји са ове стране канала. Причали су ми јуче историју овога убојице невиних . . .

— Ох! невиних . . .

— Док се не докаже противно. Налазим да то није само занимљиво него и поучно; јер доиста ми изгледамо врло чудновато забринути када нас потреба примора да се отресемо наше половине. Ни сами вештаци нису ни најмање способни да уобразе начин који је употребљавао наш земљак. Поступак нашег пријатеља и савезника је прост, брз, и ја не умем довољно да га препоручим свима људима, који желе да се често жене не излажући се оптужбама многоженства.

Ми позвасмо говорника да нас обавести о овом поступку, а пре тога да нам каже име проналазача. Он нам, наравно, рече да назови проналазач има много имена и да их је мењао као и супруге или станове. Љубопитљивци решише да га назову Валтер Бирш, које су име сви изабрали између осталих и под којим је, уосталом, напослетку био ухваћен и осуђен.

Валтер Бирш је припадао средњем сталежу. Имао је средње образовање енглеско, што значи да није био потпуно неписмен, и ако није ништа читао ипак је знао читати. Имао је велику вољу за музиком, компоновао је у слободном времену, свирао је доста добро у клавир и не може му се приговарати да је свирао много.

— Ви знате, рече приповедач, енглеску љубав за излетима. Сваки пут када би се Валтер Бирш оженио, прва му је брига била да уговори са својом новом супругом да је осигура доживотно, после тога он бираше где ће провести медени месец, једну вилу у околини Лондона.

„Мада правила о лепом понашању у друштву забрањују отменим особама, он није крио од његових отмених суседа ни своју срећу ни своја неспокојства. Његова је жена, говораше он, изврсна али нежног здравља и бојим се свакога тренутка, да не умре напрасно „од срчаног удара". Лекар, драги лекар препоручио јој је одмор и чист ваздух. Што се тиче болеснице (благодарећи Богу), она не сумњаше ништа у своје стање болести.

„Да не би био ухваћен Бирш куповаше у почетку све могуће лекове против срчане болести да би сачувао сиротицу од изненадне несреће, и он стављаше све ове флашице, да би се добро виделе, у стаклени ормар собе за облачење. Не остајаше му ништа више него да вреба прилику ради извршења без опасности намераваног злочина. Он је никада не чекаше дуго, и он је могао у хитном случају да не чека више од двадесет и четири сата; јер ништа није било тако лепо удешено као живот овога младог пара, и дани су пролазили увек на исти начин.

„Устајући рано ујутру, Валтер Бирш бејаше готов и обучен увек много пре своје супруге. Он је знао тачно у које је време она почињала да се спрема и чудновато, у коме тренутку она улази у своју каду за купање. У истом тренутку он отпочињаше да свира у клавир . . .

— Да би утуцао време, рече један духовити слушалац.

— Да би имао стрпљења да чека, рече други, који не беше мање обдарен.

— Ове вам шале нису тако лоше, рече хладно приповедач.

Затим настави:

— Валтер Бирш је час састављао на брзу руку и час свирао поједине познате комаде. „Дечји призори" од Шумана беху његов омиљени комад. Он се ретко задовољаваше да свира сваки комад само једанпут: он тражаше сам од себе понављање комада, ако се човек може тако изразити. Између два пута одсвирана иста комада, он чињаше паузе, више или мање дуге, како је када био расположен. Послуга, која је слушала из даљине, беше навикнута на ове прекиде, пошто није обраћала пажњу на то, она би се могла заклети да је господин свирао у клавир без прекида, да се није никако дизао од клавира, и доиста он се не дизаше никада, осим када је дошао кобни дан.

„Тога би дана он искористио једну од пауза, да скине свој капут и да поврне рукаве од кошуље. За време те паузе, он се дизаше и без икаквог устезања јурнуо би ка соби за облачење. Тамо би ушао брзо. Ви знате како су удешене енглеске каде за купање. Наслон је врло кос и тело је сво полеђушке у води мале дубине.

„Не изговоривши ниједне речи жртви, Валтер Бирш би је дочепао за обе ноге, она би склизнула и без тачке ослонца била је немоћна да учини макакав покрет да се исправи, и на тај начин била би угушена у трен ока. Валтер Бирш би тада почео поново да свира у клавир сасвим мирно.

„После четврт сата, собарица чудећи се да њена госпођа не звони, ушла би у собу за облачење и приметивши умрлу, викала би страшно.

— „Шта је то било? Питао би Валтер Бирш, не узбуђујући се у почетку нарочито да не би прекидао свирање.

„(Он је обично свирао овом приликом комад који се зове: „Песник говори".)

— „Госпођа је мртва! јецала би собарица. Она се оклизнула у кади! Она се удавила.

„Валтер не јадиковаше тада мање гласно него собарица. Он би тада претрпео један мали удар из очајања. Када би се освестио рекао би:

— „Ево догодило се оно чега сам се бојао! Добила је срчани удар, због тога се она доиста склизнула у кади.

„И он је сам тада слао по истражну полицију, пред којом не би изоставио да себи пребаци злочин што је свирао Шумана, док је у суседној соби, без помоћи, његова драга жена испустила душу.

— Чудим се, рече један од слушалаца, како су могли открити тајну овога оштроумнога злочинца и тиме стали на пут његовим неделима.

— Ох! сасвим просто, одговори му онај који нам причаше историју. Човек не може да предвиди све што ће се догодити. Једнога дана собарица уђе у собу за облачење неколико секунада раније. Валтер Бирш не беше завршио „Дечје призоре" које беше тада изводио. Он је мислио да треба, да би изгледало вероватније, напустити клавир у једном тренутку, када буде у средини једне лепе музичке фразе, на једној дисонанси која би била на тај начин недовршена. Кажу да се исто догодило и Шуману, када су га натерали да дође за сто да руча и да је, не могавши да издржи, после неколико тренутака устао да би извео акорд који му брујаше у ушима и на тај начин ублажио грижу савести свога слуха.

„Али ова чудноватост није допринела никакву непријатност Шуману, док истражни полицајац нађе знак подозрења у томе, што неутешни удовац, у току истраге свира у клавир. Када је собарица чула овај усамљени акорд, потсетила се на паузе и настављања господарева тачно у тренутку када је требала госпођа да добије срчани удар. Осим предњег не треба често ништа више те да би се дао миг Шерлоку Холмсу. С француског Н. С.

Здравствено-поучна књижевност.

Ми нисмо много сиромашни у здравствено-поучној књижевности за народ. Једна за другом излазе лепе корисне књиге у врло малом размаку времена. У последње време изашле су још неколике:

Алкохол и јектика од др. Јована Ст. Кујачића (друго пишчево издање, Београд), Заразне болести од др. Добр. Гер. Поповића, — са сликама у боји (издање књижаре Рајковића и Ћуковића, Београд). Нова мајка од др. Ј. Миодраговића, — један роман о васпитању (издање Рајковића и Ћуковића, Београд).

Све оне имају један смер: да отклањају зло. То је превентивна књижевност која је врло добро дошла културним народима или, боље рећи, оним ширим масама које су бар писмене.

Питање је само, да ли ове корисне књижнице и солидне књиге о здрављу и васпитању постижу идеално свој циљ у нашој земљи, где је просветна политика запостављена свакој другој политици. Књиге ове несумњиво ће доспети у варошке куће, али шта ће бити са сеоским тако многобројним кућама. Кад ће тамо почети утицај? Ми имамо данас један читав округ заражен трахомом, други читав округ заражен сифилисом (узмимо само та два случаја за пример). Министарство Здравља сеје по тим окрузима плакате, брошуре у циљу спречавања заразе, али се показало све то узалуд. Један део села (а то је један део округа) не уме да чита, јер је неписмен; други део села (то ће рећи округа) није припремљен да у брошурама тражи упуства; још он не уме да у књизи нађе саветника и учитеља, и напослетку, трећи део села, онај који уме да чита и да се користи књигом, често је економски толико сиромашан, да све лепе савете он не може примити, јер су неизводљиви у примитивном животу садањег српског села. Шта вреди роман о васпитању, кад нема економских услова да педагогија дејствује.

Зато су ове књиге (које истина и сада врше врло корисну мисију) често неупотребљиве за најшире слојеве народа, који још нису упућени књизи, освојени њоме, на које још само дејствује жива реч и очигледни пример. Несумњиво да је то штета. Али и ова књижевност мора имати више успеха у будућности.

Св.

Золино порекло.

Године 1896., посетио је француског романсиера Емила Золу један талијански критичар. Зола му је причао о својим радовима и рекао да ће ићи у Италију. Желео је да се задржи у Млецима, да би документима утврдио своје порекло:

„Претци моји, рекао је Зола, из Далмације су. Али су оданде дошли у Млетке да служе славној републици. Природа као да нас је створила да будемо војници, јер су сви моји претци служили у војсци. Мој дед војсковођа командовао је трупама које су освојиле Крф и ту се оженио Гркињом мојом бабом. И мој отац је био у млетачкој војсци, где је служио као капетан под командом принца Евжена, а касније пратио Наполеона у Русију“ ...

Према овоме податку Зола је био Далматинац.

Кратак преглед моде.

Чувени законодавац моде у Паризу, Поаре, дао је о данашњој моди овакву изјаву (доносимо је у изводу):

Сад смо постигли велики успех, јер за моду која данас влада Паризом, мора се рећи да је несравњена, да је права мода. Нема више претераности. Струк није ни одвећ висок нити низак. Умереност се огледа и у свему осталом. — Јутарњи костими (за до подне) шију се од тегет сержа, од каша, од трефина; преко жакета често дође ешарпа, а као украс праве се „ажури“ и везови који нису јако шарени; модерни су прсници од прошивеног клокиа, који вас опомињу на мек свилен јорган. „За после подне“ имате мароканси и римски креп, од којих се шију прави кројачки костими. Од ових крепова израђују се и хаљине, јер се те тканине могу особито лепо убрати. Поаре те крепове гарнира често малим бортнама од свиле, правећи од њих мотиве. Али за римски креп и за жоржет најбоља гарнитура су несумњиво групе набора (порупчића) који су дивни баш зато што се чине тако прости.

Рукави су четвртасти и отворени, те се види доњи део мишице. Оковратници се шију тако да се могу носити затворени (подигнути) или отворени; хаљине, па чак и вечерње, мало су деколтоване; вечерње хаљине су обично сасвим без рукава. Леђа се такође више не разголићују, али се тако кроје да сачињавају као неку лаку пелерину придржану у пасу. — Сукње су тако усукане да се види линија тела, па чак и облик колена. Још се вијају они бочни скутови, али много више разнолики „шпицеви“ који са стране падају све до земље па често образују скутове. Наравно да се женска фигура не може ни замислити без доброг мидера.

На вечерњим хаљинама много чипака, комбинације црне и беле боје. Иста комбинација, црно преко белога, носиће се много и на хаљинама за обичне изласке. — Кепови од чипке шантили и крепа жоржет. — Свуда много перла. На пр. црне перле на белом римском крепу. Вечерње хаљине управо су засуте мотивима од перла и разних адиђара. Модерни су појасеви од драгог камења (бисера, дијаманата и т. д.). У коси пантљика од ткива протканог златом или перје које се слаже са бојом хаљине. Дивне лепезе од енглеског поена и шантили чипке. Као што видите, све врло лепе и скупоцене ствари.

Вечерњи мантили се праве од сатена пеплум и врло су раскошни. Имају оковратник од нојева перја. Перје никад није било више у моди но у овој сезони. Чак се и домаће хаљине гарнирају перјем. — Рубље је раскошније но икада. Крепови, чипке, везови, све тако танано да бисте га савили у орахову љуску. Удавача која шије спрему по моди од провидних крепова, неће чинити велике издатке на куфере. Бар једна уштеда!

В. Р.

Број длака у коси.

Шта све неће пасти на ум једном стрпљивом Енглезу! Тврди се да је доколица најтежа болест. Још су срећнији они, који се баве „мухологијом“, „мачкологијом“ или каквом сличном „науком“.

Боже мој, зар неће наука унапредити културу човечанства ако се тачно испита живот мува или домаћих мачака? Наравно без цифара и статистике не би се ништа учинило јер је математика тачна наука.

А убеђен у користи таквога рада, један Енглез се подухватио посла да израчуна колико човек има длака у коси.

Мерио је главе старих и младих људи, није заборавио ни црномањасте ни плаве и тачно је пребројавао колико има длака у једном сантиметру. Наравно добио је различите резултате, али он је све узимао у обзир, рачунао, хватао средње цифре, и изводио научне закључке.

Оно што саопштава о женској коси свакако ће бити најзанимљивије. Плавојке имају на глави просечно 140.000 длака. Додајемо да у тај број улазе само природне власи. Оно што жена има као своје. Кестењава коса има мањи број длака, свега 109.000. Црна још мање свега 102.000 длака. Најслабија је црвена коса, она има просечно 88.000 длака.

Разлика је због тога што су длаке светлије и боја тања.

Енглез је рачунао и даље. Када би се длаке са женске главе везивале једне за друге, добио би се врло дуг конац. Црна коса са једне главе дала би конац од 65 до 80 километара. А плава много више, чак до 110 километара.

Морамо веровати овим бројевима, јер би нам требала не само енглеска стрпљивост него и неколико месеци слободног времена, ако би покушали све да проверимо сами.

У.

Наше воће.

Код воћака је врло важна ствар колико могу издржати и доносити плод. Утврђено је да питоми кестен може најдуже живети. Кестен 100 година расте, 100 година остаје на истој мери и 100 година опада. Према томе, ако се још обрати пажња на кестеново дрво, оно може остати по неколико стотина година.

По своме веку иза кестена долази крушка, која може живети 200 година. Она може достићи величину највећег шумског дрвета, али захтева брижљиву негу.

Орах расте брже од свију воћака и шири се много више од осталих питомих дрвета. Лако доживи 100 година, али угине и раније, пошто је у младости врло осетљив према зими.

Јабука ретко достигне висину од 8—9 метара. Краћег је века, јер не може преживети 80 година.

Трешња може бити и виша од јабуке, али и поред велике неге не може живети више од 50 година.

Вишња и шљива могу да израсту само до 6 метара, а обично живе 20 година. Ретки су случајеви старости од 25 година.

Бресква, кајсија и бадем расту већином од 3—4·5 метара, после десет година губе гране, а могу живети до 20 година.

То је просечан живот наших воћака, изузеци се јављају под нарочитим околностима. Према томе, не треба се заваравати дугим животом ниједне воћке, већ уз старе неговати увек и по које младо дрво. Тим пре, што младо дрво доноси плод и чешће и више

Женско лукавство.

Једна жена излечила је свога мужа од честог касног долажења кући тиме, што је једном кад је он касно дошао кући, упитала шапатом:

— Јеси ли ти то, Перо?...

Име њеног мужа било је Стева, и Стева је сад свако вече долазио уредно кући, лежао дуго будан са револвером под јастуком, док коначно не би од дугог стражарења слатко заспао... Бр.

*

Ратне богаташице.

Гђа А.: — Била сам вам јуче код Јованових на вечери. Све је било лепо, и само отмен свет, али ми се једно баш нимало није допало.

Гђа Б.: — А шта то, драга госпођо?...

Гђа А.: — Па ето, имају две велике ћерке на удају, а само један клавир у кући, па су нам обе свирале заједно... на једном клавиру!... Бр.

*

Ратни богаташ.

Ручао ратни богаташ и платио. Пошто није оставио напојницу, келнер рече:

— А пиколо?

— Пиколо?!

— Да, и то треба платити! — рече учтиви келнер.

— Ја пиколо нисам јео! — одговори богаташ љутито.

*

Љубомора.

Веле да нема ништа горе од љубоморе. То је знала и гђа Поповић, па ипак је силно љубоморна. Због љубоморе није смела држати у кући ни млађу служавку. Недавно је ипак морала примити једну жену средњих година.

Од пре неколико дана чинило јој се, да муж прво сврати у служавкину собу, па онда се тек попне на спрат, где су они становали. Синоћ се решила да се о свему лично увери. Наредила је слушкињи да остане код детета и да не изиђе из собе док се она не врати.

Отишла у служавкину собу и чекала у мраку. Одједном кораци. Она претрну. Тихо куцање, а затим неко уђе, иако она није ништа одговорила.

— Јеси ту?... чуо се шапат.

— Да, — прошапта она.

Неко је ухвати за руку привуче к себи и поче је љубити.

— Ухватила сам те! — кликну она, изви се из његовог загрљаја, окрете дугме и електрика сину.

Иако београдска општина из превелике штедње „дели“ грађанству слабу светлост, ипак она јасно виде кога има пред собом.

Не много збуњен, стајао је насред собе жандарм у новој кицошкој униформи. Он се чак и осмехну на њу, трепну враголасто очима и прошапта умиљато:

— Ти си нова, кад се брже промениште! Не мари, можемо бити пријатељи...

*

Извињење.

Када су једног господина понудили на једном „журу“ коњаком, он се овако извинио:

— Хвала лепо! Прво сувише је јако за пиће. Затим, ја не волим коњак. Најзад, већ сам испио три чашице!

*

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Косанчићева улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број 1·— динар. Поштарина плаћена. Појединн број 1·— динар.

ЗАБАВНИК

* Илустрованог Листа *

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 21. Београд, 27. V. 1922. Година I.

Стеван дел Ферапте целога живота није имао среће. Пошто је оженивши се неком бившом вариетеском дивом, добио четворо деце, мало се примири. Али Ариго, његов најстарији, својим раскалашним животом поново узнемири његов мир. Пошто је направио толики дуг да га отац не могаде исплатити, то натера њега да оде код свог суседа Риота, богатог али тврдицу. Овај, који има ћерку Евгенију, за коју се нада да ће кад-тад поћи за Арига, даје новац под неким условима. На селу Ариго заводи Евгенију и остави је у другом стању.

Она која се не сме волети.

Роман од Гвидо да Верона.

(1)

Чим се девојка ослободи, свршиће и они своје рачуне. Јер, ако се он волео забављати с девојкама, такозваним »поштеним«, она неће чекати ни тренутка и вратиће се Бијаноту, који је већ раније за њом трчао, ако ни за шта друго, а оно због његове нежности!...

Међутим, она додаде још двеста динара, који су били потребни да се исплати тета Билда, тј. није дала у готовом, али је потписала другу меницу. Аригу тета Билда није веровала ни за пет пара. Нека се они разрачунају међу собом!...

Евгенија је двапут била тако бледа и тако преплашена, да јој је тета Билда морала дати чашицу, да се поткрепи. Нашла је, да има ружно лице и тело слабе будућности, али не рече ништа. Све жене, макојој класи припадале, и маколика била провалија која их раздваја, осећају једна према другој неку врсту »сестринске љубави«, која се рађа у њима, јер су све изложене истим опасностима и истим боловима. Код Евгеније тета Билда задобн толико поверења, да она отпоче плакати, наслоњена на њено раме, мислећи можда да је ова каква милосрдна сестра.

Она друга што је знала занат, била је зла жена. Пуна пртстења и лажне косе, прљава у раду, опрезна са слаткоречивим устима, са рукама у шкотским рукавицама без прстију, миловала је Евгенију, називајући је »мала«, говорећи јој многе љубазне речи шапатом.

Пошто је Ариго сметао, а његова присутност била без потребе, то га удаљише и рекоше јој, пошто су је мало припремили, да дође сутрадан сама.

Али он није имао поверења и отпрати је и сутрадан. Остаде чекајући на улици, седећи за столом у некој кафани, која је била ту у близини. Срце му је брзо куцало: можда од страха, а можда и од гриже савести. Какви бесконачни часови! Та шта раде тамо горе? Најзад, спази злу жену где излази, приближи јој се, хотећи је запитати.

— Све је добро, све је добро... — одговори ова брзо. — Али је боље да нас не примете заједно. Треба бити опрезан! До виђења...

И са лепим осмејком на лепим уснама као оштрига, ишчезе за зидом. После пола сата

Исеците овај квадрат да бисте могли учествовати на нашем конкурсу расписаном на 13. страни „Забавника“.

Тражите дописном картом да вам се **бесплатно** пошаље на углед један број

„Наше Деце“

илустрованих дечјих новина. Сваки од наших читалаца који пошаље своју тачну адресу добија бесплатно на углед један број „Наше Деце“.